



# Historische Kring Maarssen



„Huize Goudestein,” Maarssen.

CAFE-RESTAURANT

**„GEESBERGE”  
aan de Vecht  
MAARSSSEN**



voor al  
uw bruiloften en partijen

**Michel en Cokky Heinsius  
Zandpad 23 - Maarssen  
Telefoon: 0346-561435**

**RADIO - T.V.**

**ELECTR. HUISHOUDELIJK**

+ VOORDEEL + VAKMANSCHAP

+ KWIEKE SERVICE



**radio en t.v. speciaalzaak**



**elektron**

Nassastraat 9-11,  
3601 BA Maarssen  
telefoon: 0346-562081

**René**  
mannenmode

Kaatsbaan 32 - Maarssen-Dorp  
Tel. 0346-555380

**ALDA**  
body fashion

beenmode lingerie badkleding

Langegracht 55 ☎ 0346 575343 3601 AK Maarssen

## Inhoudsopgave

|                                                                                       |     |
|---------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Colofon                                                                               | 74  |
| Van de redactie                                                                       | 75  |
| Kringnieuws                                                                           | 75  |
| Notulen van de jaarlijkse algemene ledenvergadering van de Historische Kring Maarssen | 76  |
| Sibold Ulfers in Tienhoven en Heemse                                                  | 79  |
| Voor wie luidt de klok?                                                               | 83  |
| Kerk aan de Vecht: Honderd jaar Christelijk Gereformeerde Kerk in Maarssen            | 86  |
| De monumentale parkbossen in het Vechtgebied                                          | 87  |
| Het Utrechts Archief verhuist en blijft waar het is!                                  | 91  |
| De Kaatsbaan - deel 3                                                                 | 92  |
| Buitenplaatsen aan de Vecht                                                           | 94  |
| Speeltuinverenigingen in het midden van de jaren '50 - deel 1                         | 99  |
| Maarssens monumentenbeleid schiet ernstig tekort                                      | 103 |
| Uit de oude schoenendoos - nr. 35 - R.K. Jongensschool 1951                           | 103 |

# HISTORISCHE KRING MAARSSSEN

## Colofon

Opgericht 11 september 1972, opgenomen in het verenigingenregister bij de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Utrecht en Omstreken onder nummer 301763120000.

**Bestuur:** Benno Visschedijk, voorzitter  
Ria Tijhuis, secretaris, Postbus 90, 3600 AB Maarssen, tel.: 0346.575222  
Aukje Wolters-Dekkers, penningmeester  
Hans van Bommel  
Henk Blaauw  
Bert de Ruiter  
Arie de Zwart

**Lid van verdienste:** C.W.P. Bloemendaal (27-02-2003), drs. W. Smits (10-02-1994)

**Erelid:** Mevr. M.C. Hatzmann-Scheltema (23-02-2006)  
B. de Ruiter (21-02-2002)  
J.H. Sagel (22-02-2001)  
N. van Tricht (10-02-1994)  
Mevr. G.M. Willekes-van Putten (24-02-2000)

**Redactie:** Netty Bertens-van de Wouw, Hondiusstraat 68, 3602 PJ Maarssen,  
tel.: 0346.564696, e-mail: [netty.bertens@orange.nl](mailto:netty.bertens@orange.nl)

Immetje de Jong-Zijp, Albardastraat 2A, 3601 BN Maarssen,  
tel.: 0346.561079, e-mail: [jongzijp@casema.nl](mailto:jongzijp@casema.nl)

Bert de Ruiter, Nic. Maesstraat 6, 3601 DR Maarssen,  
tel.: 0346.563599 (**verkoop losse nummers**)     **ISSN: 1384-0967**

**Lidmaatschap:** Het lidmaatschap kost € 12 per jaar. Opzeggen kan alleen vóór het einde van het kalenderjaar. De lidmaatschapsbijdrage dient te worden voldaan d.m.v. de acceptgirokaart (maart/april). Voor meer informatie en aanmelden als lid van de Kring kunt u contact opnemen met Aukje Wolters-Dekkers, Mozartlaan 12, 3603 BH Maarssen, tel.: 0346.579940, e-mail: [aukjewolters@hetnet.nl](mailto:aukjewolters@hetnet.nl)  
Eventuele stortingen op ons gironummer 2907376 t.n.v. **penningmeester Historische Kring Maarssen.**

**Werkgroep archief/bibliotheek:** Nel van Haaften en Ria Tijhuis, e-mail: [riatijhuis@kpnplanet.nl](mailto:riatijhuis@kpnplanet.nl)

**Werkgroep archeologie:** Henk Blaauw, Bloemstede 193, 3608 TB Maarssen, tel.: 0346.562425

**Website H.K.M.:** [www.historischekringmaarssen.nl](http://www.historischekringmaarssen.nl)

**E-mailadres H.K.M.:** [bestuur@historischekringmaarssen.nl](mailto:bestuur@historischekringmaarssen.nl)

**Vormgeving en druk:** Drukkerij Van der Louw, Berkel & Rodenrijs



# Van de redactie

Het overnemen van artikelen zonder toestemming van de redactie is verboden.

De inhoud van de artikelen is voor de verantwoording van de auteur.

U kunt kopij voor het volgende nummer inleveren vóór 15 september 2008.

---

## Kringnieuws

### Het programma van de Historische Kring Maarssen voor 2008-2009

We starten het jaar met een lezing naar aanleiding van de tentoonstelling in Museum Maarssen: Buitenplaatsen aan de Vecht, nieuwe rijken van de 17e en 18e eeuw. Op donderdag 30 oktober 2008 wordt door Benno Visschedijk ingegaan op ontstaan, bloei en verval van de buitenplaatsen. Vervolgens wordt aan de hand van een aantal buitenplaatsen, verdwenen en nog bestaande, bekeken wie er woonden en wat hun leefomstandigheden waren. De lezing is in de Open Hof.

Dinsdag 2 december 2008 herhalen we in de Merenhoef de lezing van Hans van Bommel en Benno Visschedijk over allerlei facetten van transport in en om Maarssen: van trekschuit tot transborduur. Antieke en moderne middelen van vervoer zullen te zien zijn. Het afgelopen jaar is deze lezing al eens gehouden, maar er bleek nogal wat vraag te zijn naar een herhaling op een andere dag dan donderdag.

Donderdag 15 januari 2009, in de Open Hof, een lezing in een geliefde reeks lezingen, namelijk die van Cees Bloemendaal. Deze keer gaat het over Maarssense bedrijven, met name in de twintigste eeuw. Cees kreeg de beschikking over een verzameling briefhoofden van firma's in Maarssen en omgeving. Dat was de aanleiding om wat meer gegevens te verzamelen over dit belangrijke aspect van het leven in Maarssen.

De jaarlijkse algemene ledenvergadering houden we op donderdag 26 februari 2009, ook weer in de Open Hof. Het onderwerp voor na de pauze wordt later bekendgemaakt, vóór de pauze is het huishoudelijk gedeelte.

De excursie in 2009 gaat naar de Gelderse Zuiderzeestadjes, op zaterdag 16 mei. In ieder geval bezoeken we Elburg, waar een nieuw museum is geopend: Sjoel Elburg, museum over joods leven in deze regio. Verdere gegevens krijgt u in de volgende nummers van onze periodiek.

# Notulen

## van de jaarlijkse algemene ledenvergadering van de Historische Kring Maarssen van donderdag 21 februari 2008

Aanwezig zijn 37 leden en 6 leden van het bestuur.

### 1. Opening

De voorzitter opent de vergadering en heet iedereen hartelijk welkom op de 36e ledenvergadering. Enkele leden zijn met kennisgeving afwezig, waaronder het bestuurslid Henk Blaauw, die vandaag zijn verjaardag viert. Tevens is afwezig wegens ziekte mevrouw Nel van Haaften, lid van de kascommissie.

### 2. Ingekomen stukken en mededelingen

Binnengekomen is het verslag van de kascontrolecommissie. Dit verslag wordt behandeld bij agendapunt 6.

Mededelingen:

Voor de jaarlijkse excursie is gekozen voor een andere methode van aanmelding. Vanwege de verschillende tijdstippen van bezorging van de periodiek zijn niet alle leden in de gelegenheid zich vroegtijdig aan te melden. Voortaan kan men zich opgeven vanaf de avond van de ledenvergadering.

Voor agendapunt 10, de bestuursverkiezing, zijn voor aanvang van de vergadering geen namen van tegenkandidaten bekend gemaakt.

### 3. De notulen van de ledenvergadering van donderdag 22 februari 2007

Inhoudelijk:

Punt 5, het panelenfonds. Het ligt in de planning in Maarssenbroek een paneel te plaatsen in overleg met de winkeliersvereniging in het winkelcentrum Bisonspoor. Het is een geschikte plek, waar veel publiek komt en de kans op vandalisme klein is. De kosten van het paneel zouden dan voor rekening van de Kring zijn, de plaatsingskos-

ten voor het winkelcentrum.

Punt 5, de computers. De PC die gebruikt wordt door de werkgroep Archief en Bibliotheek is opgewaardeerd en er is een laptop aangeschaft ten behoeve van te houden lezingen.

Het bestuur wil graag open kaart spelen en de voorzitter informeert derhalve of er nog vragen en/of opmerkingen zijn met betrekking tot het verslag. Hierna worden de notulen goedgekeurd, onder dankzegging aan de secretaris.

### 4. Het jaarverslag over het jaar 2007

Evenals het verslag van de jaarvergadering is het jaarverslag twee pagina's groot. Hierin is als één van de activiteiten in slechts een enkele zin de periodiek genoemd. Maar dit is wel hét uitingsmiddel van onze vereniging. In het jaar 2007 is het recordaantal van 140 pagina's geproduceerd. De leden van de redactie kunnen niet aanwezig zijn bij de vergadering, maar de voorzitter wil toch graag zijn waardering uitspreken voor de wijze waarop de dames deze hoeveelheid werk hebben verricht. Verder wordt in het verslag nog een uitzonderlijke activiteit vermeld, nl. de (her)plaatsing van naamborden op de bruggen van Tienhoven. Dit is op initiatief van vice-voorzitter Arie de Zwart gebeurd. De voorzitter wil zijn naam even noemen, omdat hij vaker dan uit het jaarverslag valt op te maken, goede suggesties heeft gedaan waaruit dan bepaalde activiteiten voortvloeien.

Er vindt veel overleg plaats met diverse organisaties en één van de gevolgen hiervan is het uitkomen van het boekje: 'Hiaten in de geschiedschrijving van de provincie'. Ook in de periodiek wordt hier een aantal artikelen van de hand van Roel Mulder aan gewijd.



Ook op andere wijze vinden er diverse contacten plaats, zoals bijvoorbeeld op de donderdagochtend wanneer een aantal bestuursleden zitting houdt in het koetshuis. Er is dan gelegenheid vragen te stellen en in de bibliotheek c.q. het archief informatie op te zoeken.

Er zijn verder geen op- of aanmerkingen. Het verslag wordt goedgekeurd onder dankzegging aan de secretaris.

## **5. Financieel verslag over 2007 en de begroting voor 2008**

De voorzitter geeft een toelichting op de resultaten, inkomsten en uitgaven. In de onderste regel van de stukken die men heeft ontvangen is een kleine typfout geslopen. Er is verzuimd de datum 21 januari 2007 aan te passen.

De HKM is een democratische vereniging en jaarlijks vindt er een controle van de boeken plaats door een hiertoe ingestelde kascommissie. Deze heeft goed werk verricht en het bestuur op een aantal punten gewezen, die aandacht behoeven.

### **Resultatenrekening, inkomsten**

Opvallend bij de inkomsten is de ontvangst van een legaat in Britse ponden. Omgerekend komt dit neer op een bedrag van € 5.928,30. Omdat de vereniging een zgn. Anbi (algemeen nut beogende instelling) is, wordt dit bedrag niet belast. Het bedrag is deels besteed door een laptop en een diascanner aan te schaffen en de PC van het archief op te waarderen. Het restant komt terug bij de uitgaven als toevoeging aan de post 'algemene reserve' en op de balans bij de passiva als toename van het vermogen.

Het bedrag aan donaties bedraagt € 800,00. Dit is het gevolg van het feit dat de contributie al enkele jaren niet verhoogd hoefde te worden en daar het bedrag niet op de acceptgiro is ingevuld, zijn er weer diverse welwillende leden geweest, die een hoger bedrag hebben overgemaakt.

### **Resultatenrekening, uitgaven**

Ondanks dit legaat is er toch een nadelig saldo van € 128,64. Dit is een boekhoudkundige kwestie.

### **Balans**

Een nieuwe post bij de activa is de vordering 'borg TNT'. Deze is bedoeld om de verzending van de periodiek vier keer per jaar te garanderen ingeval

de vereniging niet solvabel is. Uit het overzicht inkomsten en uitgaven valt echter al af te leiden dat de HKM een stabiele vereniging is.

Uit de zaal komt de vraag waar de €0,45 bij de activa voor inventaris vandaan komt. Dit betreft een fictief bedrag (was tot 2002 één gulden), want in werkelijkheid staat er o.a. aan apparatuur veel meer. Ook de opname van dit bedrag betreft een boekhoudkundige kwestie. Indien nodig kunnen alle inventarisstukken worden vergoed door de verzekering.

Een andere vraag uit de zaal betreft het karige bedrag van €394,00 dat de HKM aan subsidie ontvangt. De voorzitter beaamt dit. Het is een broekzak-vestzakkwesitie. Er staat tegenover dat de Kring een lage huur betaalt voor het gebruik van het koetshuis. Bij politici is de belangstelling voor cultureel erfgoed niet groot. Dit is een punt van zorg. Het bestuur probeert de sfeer goed te houden en op die manier toch wat te bereiken.

## **6. Verslag van de kascommissie**

De commissie, bestaande uit mevrouw Nel van Haften en de heer Erik Verbeek, heeft de financiën gecontroleerd op 21 januari jl. De heer Verbeek doet verslag. Op uitnodiging van de familie Wolters hebben zij daar thuis de boeken en stukken gecontroleerd. De gestelde vragen werden goed beantwoord. De saldi, balansen, in- en uitgaven geven een getrouw beeld van de financiën. De stukken zijn inzichtelijk, zien er professioneel uit en zijn sluitend met een nadelig saldo van €128,64. De kascommissie, benoemd door de ledenvergadering op donderdag 22 februari 2007, volgens artikel 11 lid 2 van de statuten, doet het voorstel het bestuur décharge te verlenen. Onder applaus wordt hieraan gehoor gegeven. De heer Verbeek geeft tenslotte nog een tip. Mede door de ontvangst van het legaat is er een aardig kapitaal opgebouwd. Dit staat echter op een slecht renderende rekening en het advies is dit over te zetten naar een andere rekening. De voorzitter bevestigt dit en deelt mee dat er inmiddels onderzoek is gedaan en dat het kapitaal binnenkort over wordt geboekt naar een rekening waar de rente meer dan verdubbeld zal zijn. De voorzitter dankt daarna de commissie voor de genomen moeite en biedt de heer Verbeek onder applaus een bon aan.

## 7. Vaststelling van de contributie over 2007.

Daar de financiën er goed uit zien, doet de voorzitter het voorstel de contributie voor 2008 op hetzelfde bedrag te houden als vorig jaar, zijnde € 12,00. Dit voorstel wordt onder applaus aangenomen.

## 8. Verkiezing kascommissie

De voorzitter stelt voor beide leden van de commissie opnieuw te benoemen. De heer H. Sagel staat als reserve genoteerd. Dit voorstel wordt onder applaus aangenomen.

## 9. Verslag uit de commissies

Van de activiteiten van de diverse commissies kan kennis genomen worden door middel van de periodiek.

Vanuit de werkgroep Infopanelen is nog te melden dat het paneel bij Vechtoever verdwenen en opnieuw besteld is. Men is in overleg met de eigenaren van enkele panden om nog een aantal panelen te plaatsen.

Vanuit de werkgroep Archief is er het bericht dat er bij opgravingen en het heroprichten van een historische kas bij het Slot Zuylen enkele muurresten zijn aangetroffen.

## 10. Bestuursverkiezing

Statutair treden af mevrouw H. Pouderoyen en de heren H. van Bommel en H. Blaauw. Beide heren zijn herkiesbaar en hebben een herbenoeming aanvaard. Aftredend is mevrouw Pouderoyen, zij heeft te kennen gegeven zich niet herkiesbaar te stellen. Mevrouw Pouderoyen heeft zich verdienstelijk gemaakt in de werkgroep Bibliotheek en Archief. Zij heeft legio foto's gemaakt en het knipselarchief verzorgd. Daarnaast was zij lid van de Monumentencommissie en heeft daarvoor diverse stukken geschreven. Maar het pièce de résistance is toch wel het uitwerken van 32 jaargangen periodieken voor de index. Het is een enorme klus geweest om alle artikelen op schrijver en op trefwoord te rubriceren. De voorzitter biedt haar onder applaus een boeket, het MIP-boek en een envelop met inhoud aan.

De voorzitter geeft nog een toelichting op het feit dat mevrouw Pouderoyen niet vervangen wordt.

Het bestuur heeft nu zeven leden en dat volstaat. De bedoeling is om meer in werkgroepen onder leiding van een van de bestuursleden activiteiten te ontplooiën. Mevrouw Van Haaften bijvoorbeeld neemt deel aan de werkgroep Archief en Bibliotheek onder leiding van de secretaris. Deze groep kan nog wel wat helpers gebruiken om foto's en documentatie te catalogiseren en de voorzitter doet de oproep zich aan te melden.

## 11. Rondvraag

De voorzitter neemt zelf als eerste de gelegenheid om enkele punten aan de orde te stellen.

- Onlangs is het MIP-boek verschenen, een inventarisatie van alle monumenten in het dorp en daarbuiten. Deze en de mooie omgeving vergen de nodige aandacht en onderhoud. Het is daarom een punt van zorg dat de heer Doede de Jong vertrekt als ambtenaar belast met de zorg voor monumenten. Daarnaast staat de positie van de Open Monumentencommissie ter discussie. Deze wordt misschien ondergebracht binnen de Welstandscommissie. De heer Sagel voegt hieraan toe dat er op korte termijn een persartikel opgesteld moet worden om te voorkomen dat de Monumentencommissie "de nek omgedraaid wordt". Uit onderzoek is bekend geworden dat de gemeente haar taken met betrekking tot monumentenzorg niet goed uitvoert. Als voorbeeld hiervoor kan het hekwerk van Goudestein aan het jaagpad dienen. In maart 2007 heeft de voorzitter al een brief gestuurd aan het College, maar geen reactie ontvangen. De heer Van Bommel heeft nog als toevoeging hierbij dat hij als lid van de Monumentencommissie een vijftal keren aandacht heeft gevraagd voor dit punt, maar dat hem verzocht is hiermee op te houden.
- Voor het TV-programma 'Kaaskoppen en Waterlanders', gepresenteerd door Ernst Daniël Smid, zijn voor de uitzending van 26-03-2008 opnames gemaakt bij Goudestein. Het onderwerp betreft de Huydecopers en is gebaseerd op de Canon van Nederland.



## 12. Sluiting

Niets meer aan de orde zijnde, beëindigt de voorzitter de vergadering om 20.50 uur. Hij dankt de aanwezigen voor hun komst en inbreng. Na de pauze wordt een lezing verzorgd

door de heer Jaap Berghoef, streekarchivaris Vecht en Venen.

Namens het bestuur,  
Ria Tijhuis, secretaris

# Sibold Ulfers in Tienhoven en Heemse

Als men aan inwoners van Maarssen of Hardenberg vraagt wat hun gemeenten, behalve de rivier de Vecht en het gegeven dat er erg goede schaatsers wonen, nog meer gemeenschappelijk hebben, zullen weinigen antwoorden dat in beide plaatsen een straat is vernoemd naar Sibold (Siebold) Ulfers (1852-1930). Maar die eer is de thans tamelijk vergeten dominee en schrijver Ulfers wel degelijk toegekend. Zo kreeg het Utrechtse Tienhoven, in de gemeente Maarssen, omstreeks 1975 een straat met de naam Ds. Ulferslaan en Hardenberg in Overijssel volgde in 2001 met het Ulfershof. Waarom werden die straten naar Sibold Ulfers vernoemd?

## Dominee, schrijver

Dominee Sibold (of Siebold) Ulfers (zie afb.1) werd op 25 juli 1852 te Kemelembocai op Celebes, in het toenmalige Nederlands Indië geboren. Zijn vader werkte daar als zendeling. Sibold studeerde in Utrecht theologie, was al op zijn 22<sup>e</sup> jaar predikant in Domburg en werd vervolgens op 5 september 1880 door zijn broer, Ds. D. Ulfers, als Nederlands Hervormd predikant van Tienhoven bevestigd. Sibold Ulfers was getrouwd met Johanna Hendrika Jacoba Bätz en kreeg met haar meerdere kinderen, waarvan twee dochters in het dorp Tienhoven zijn geboren. Het gezin Ulfers verbleef maar kort in Tienhoven want al na vier jaar werd Oldemarkt in Overijssel de nieuwe standplaats en daarna kwam ook nog de stad Rotterdam. Hier ging Ds. Ulfers in 1919 met emeritaat en vestigde zich in Breukelen op 'Klein Boom en Bosch' aan de Vecht waar hij in 1930 is overleden. Volgens wijlen Ds. W.J.A. van 't Einde,

Afb. 1 Portret van Ds. Sibold Ulfers, tekening naar foto gemaakt door P. Veenenbos (Archief HKM, collectie Van 't Einde).



die over de Tienhovense predikanten schreef in het in 1974 uitgegeven boekje '350 jaar Kerk in Tienhoven (U)', liggen de sporen die Ulfers naliet vooral op het terrein van de literatuur. En inderdaad, als je wat op het internet zoekt, blijkt S. Ulfers bekender als schrijver dan als dominee te zijn. Sibold Ulfers schreef drie bundels: 'Van eeuwige dingen', 'Gedachten en schetsen' en een boek met de titel: 'De Bijbelsche Geschiedenis aan kinderen verhaald'. Verder publiceerde hij twee romans namelijk: 'Harro Walter, Belevissen van een predikant te Rotterdam' en zijn bekendst geworden werk: 'Oostloorn Dorpsschetsen'. Het laatste boek verscheen in 1903 en kende daarna vele herdrukken, waaronder ook een zogeheten volksuitgave door uitgever D. van Sijn & Zonen in Rotterdam, zie voor het voorplat van het eerste vijfduizendtal van deze uitgave (afb.2). Waarschijnlijk is een dertiende druk in 1969 de laatste geweest. Behalve in het Nederlands verscheen het boek ook in een Engelse versie: 'Idylls of a Dutch Village (Eastloorn)' en werd het door M.J. Wessel zelfs vertaald in de wereldtaal Esperanto met de titel: 'Ostloorn: Vilag^aj skizoj'. Toch wel een opmerkelijk resultaat voor een dergelijk, in een nogal stichtelijke, Christelijke stijl geschreven (streek)roman en een boek dat,



Afb. 2 Voorplat van een volksuitgave - zonder jaartal - van de roman 'Oostloorn Dorpsschetsen' door S. Ulfers. De illustratie toont de herdersjongen 'Wiegen' uit het eerste hoofdstuk (Archief J.H.Sagel).

wanneer men er nu kennis van neemt, behoorlijk verouderd overkomt. Een belangrijk deel van de populariteit van het boek is wellicht veroorzaakt doordat veel lezers volkomen terecht in Oostloorn hun eigen woonplaats Heemse bij Hardenberg, thans gemeente Hardenberg, herkenden en voor hen interessante historische beschrijvingen in de dorpsschetsen aantroffen. Ulfers heeft zelf nooit in Heemse (Hardenberg) gewoond, maar kwam daar, toen hij zelf in Oldemarkt woonde, dikwijls op bezoek bij een bevriende collega, Ds. C.C. Schot Czn. (in de roman Ds. Senserff), overigens ook een zoon van een zendeling die, kort nadat hij zich in Heemse vestigde, zijn nog jonge vrouw had verloren. Belevissen van Ds. Schot en andere mensen in Heemse en de gang van zaken rond het kerkelijk leven daar, zoals gebeurtenissen rond de doleantie, die een grote indruk op Ulfers maakten, zijn door de schrijver in 10 hoofdstukken opgetekend en kregen van hem als motto mee: "Ik heb de schoonheid gezien van het leven der landbouwers tusschen hun

akkers en korenvelden onder den wolkenhemel. Ook heb ik de schoonheid gezien van het leeraarsambt onder die lieden. En van die schoonheid ga ik hier vertellen. Als er moraal ligt in de vertelling, welnu ...!". Hoewel het dus duidelijk is dat onder Oostloorn 'Heemse/Hardenberg' moet worden verstaan zijn er in Tienhoven altijd mensen geweest die meenden dat Ulfers ook personen en gebeurtenissen uit zijn tweede standplaats in de roman Oostloorn verwerkte. Predikant W.J.A. van't Einde, die als zoon van de gemeente- en huisarts in Tienhoven opgroeide en iemand was die zich altijd met de geschiedenis van het dorp Tienhoven bezig heeft gehouden, maakt daar in het door hem geschreven artikel in het bovengenoemde boekje over de Kerk in Tienhoven ook melding van. Verder bevindt zich in het archief van de HKM een aantal zaken, dat daar na zijn overlijden, als een schenking van de nabestaanden aan de Kring, terecht is gekomen. Hierbij o.a. een tweetal brieven n.a.v. een artikel in het genealogieblad 'Gens Nostra' (jaargang 1975, nr. 4/5)', waarin de heer D. Stegeman uit Zutphen oppert, dat de halfblinde voorlezer, meester Boeser, in Oostloorn een alias zou zijn van Hendrik Baarschers, geboren 1823 en als onderwijzer werkzaam geweest in Hardenberg. Van't Einde schreef daarop een ingezonden brief in 'Gens Nostra', waaruit het volgende citaat bewijst dat ook hij zelf een aanhanger was van het idee dat Ulfers verhalen en gegevens uit Tienhoven in zijn roman verwerkte: "Geografische aanduidingen als: *"Aan een breed kanaal lag dat huis, en dat kanaal leidde naar de Vecht, een half uur gaans daar vandaan. Door een sluis had het gemeenschap met de rivier"*. Onmiskenbare aanwijzingen, dat het hier om Tienhoven en de Utrechtse Vecht gaat. Bovendien wil het geval dat in dit Tienhoven drie generaties Boesel (Willem—Cornelis—Matthijs) van 1742 tot 1885 (zie Gens Nostra 1972 p.270) de plak hebben gezwaaid in de school. Daarmee waren traditiegetrouw de functies verbonden van voorzanger en voorlezer, om die van koster en doodgraver maar even buiten beschouwing te laten. De dorpstraditie was dan ook van oudsher zeer positief in de mededeling, dat voor Boeser uit 'Oostloorn',



meester Boesel uit Tienhoven model had gestaan. De uiterst doorzichtig gekozen schuilnaam lijkt me daar zeer nadrukkelijk voor te pleiten". Grappig is het om in het begin van dezelfde brief te lezen dat Van't Einde het niet plezierig vond om te bemerken dat de gegevens van de heer Stegeman niet klopten met de zijne, *"maar dat ze bovendien de motivering ondergroeven, die hij zojuist ten besten gaf voor een nieuw aan te brengen straatnaam in Tienhoven"*. Eerlijk gezegd, lijkt mij het eerste, geografische argument van Van't Einde niet zo heel erg sterk. De door hem beschreven geografische situatie, een letterlijk citaat uit het boek van Ulfers, is waarschijnlijk ook in Heemse terug te vinden. De Vecht, maar in dit geval de Overijsselse Vecht stroomt sowieso door deze streek en een soortgelijk afwateringskanaal voor de vervening als de Tienhovensevaart zal zeker, omdat beide dorpen in een ontginningsgebied liggen, ook wel aanwezig zijn. T.a.v. het tweede argument, betreffende het verhaal over meester Boeser (Matthijs Boesel), lijkt onze man uit Tienhoven het gelijk meer aan zijn kant te hebben. Maar hoe is nu het verhaal over meester Boeser? Daarvoor neem ik u graag mee naar hoofdstuk VII van de roman Oostloorn, Dorpsschetsen door S. Ulfers. Om de lezer een zo goed mogelijk beeld te geven van de stijl en inhoud van het boek is in dit citaat de originele spelling gehandhaafd.

### Ilting, de klokkenluider

(Uit hoofdstuk 7, pag. 210 t/m 214)

"De dag zou komen, dat zijn vriend, de oude meester Boeser, die van zijn pensioen leefde, zou heengaan van deze aarde, voordat Ilting hem de twee honderd gulden zou kunnen betalen, die meester niet hebben wilde. Hij was al lang succesvol geweest, de meester. Toen de winter aanbrak, hadden de ouderlingen gezegd: *"Je moet den dienst laten waarnemen, meester. De nieuwe kan het doen. En als je weer wat sterker bent, dan kan je weer invallen"*. Dat laatste zeiden de ouderlingen er maar bij, hoewel ze wisten dat er niet veel kans op was. Maar Boeser was niet te bewegen geweest. *"Hoe kan ik dat nu doen?"* had hij dien middag tegen Ilting gezegd. En deze had het ook gevonden. Een



Afb. 3 Ulferslaan, Tienhoven (Foto: J.H. Sagel).

paar maanden later, weer op een Zondag, hadden de ouderlingen tegen de klokkeluider gezegd: *"Hoor eens Ilting, je vriend takelt hard af!"*. Daar was de man grootsch op, dat zij zoo zeiden: *"Je vriend!"*. En hij luisterde, wat zij verder wilden. *"En nu hadden wij gedacht, jij hebt nog al invloed op hem!"*. Dat deed den man pijn, want hij dacht aan de geschiedenis van de tien bunders, toen hij ook invloed had gehad op den meester. Maar hij luisterde verder naar wat zij wilden. *"Als jij, Ilting, hem eens kon overhalen om het voorlezen voorlopig aan den nieuwen meester over te laten! Je weet toch ook, dat meester haast niet meer naar de kerk toe kan lopen!"*. Ook dit deed den man pijn. Dat die ouderlingen niet voelden, wat het was, om je goede werk aan anderen over te geven! Hij zeide niets. *"En dan, Ilting, je voelt toch dat het vandaag of morgen vanzelf zal moeten. Meester kan bijna niet meer zien. Sommigen zeggen, dat hij haast blind is; dat kan je zien, als hij de bladen van den Bijbel omslaat; dan moet hij haast met zijn gezicht op het blad liggen, om te zien, of hij wel is waar hij wezen moet. Wonder, dat het altijd beter gaat, als hij het gevonden en opengeslagen heeft;*



dan ziet hij veel beter op eens; want dan behoeft hij niet zoo met zijn gezicht op het blad te liggen". De koster zeide niet, dat hij dacht, dat dat kwam, omdat die meester zoo t'huis was in den Bijbel. Als je ook zestig jaren zoo gelezen hebt, t'huis altijd en in de kerk! "Dus, Ilting, heb je begrepen, wat wij bedoelen? Niet dat wij den meester zat zijn, maar het is om hem zelven dat wij het zoo zouden wenschen". Toen sprak Ilting het eerste woord, en zijn stem beefde toen het zeide: "Leest meester niet goed meer?". De ouderlingen voelden, dat zij op zijn steun niet rekenen konden. Doch wat Ilting wel deed, was dit: "Ik moet eens weten, hoever het met die blindheid van den meester wel is; den volgenden Zondag wil ik het weten". Toen op den volgenden Zondag de meester weer lezen zou, en de gansche gemeente eerbiedig naar hem toezag, toen merkte Ilting op uit de verre bank bij de deur waar hij zat, dat zijn vriend weer erge moeite had om het te vinden, wat hij lezen moest. Hij had opgekregen Psalm 90. Dat duurde heel lang voor meester het had. Maar, daar had hij het! Hij begon te lezen: "Een gebed van Mozes, den man Gods. Heere, Gij zijt ons geweest een toevlucht van geslacht tot geslacht. Eer de bergen geboren waren, en Gij de aarde en de wereld voortgebracht hadt, ja van eeuwigheid tot eeuwigheid zijt Gij God!". "Kijk nu eens, hoe meester nog lezen kan!", sprak Ilting bij zichzelf; "laat de ouderlingen er van zeggen wat zij willen. Die man blind! Dan zou hij toch moeten steken blijven! Maar ik zal het straks wel weten!". En toen de meester het laatste vers gehad had, tot zoover als de dominee het opgegeven had, namelijk het twaalfde vers: "Leer ons alzoo onze dagen tellen, dat wij een wijs hart bekomen!". Toen sprak Ilting weer bij zichzelf: "Laat ik nu goed opletten, of meester het blad laat liggen, waar het lag; ik hoop, dat meester het niet omslaat; dan kan ik het straks weten!". Den heelen dienst lang was de koster een slecht hoorder. Niets deed hij dan zien, of meester het blad zoo liet liggen, zooals het lag. En blijde werd hij, hoe meer de dienst eindigde, dat de Bijbel er nog evenzoo lag, bij Psalm 90 opengeslagen. Nauwelijks was de dienst uit, en nog waren al de menschen de kerk niet uit, of Ilting stond reeds bij den voorlezersstoel. Meester was al weggeleid door zijn vrouw, aan den arm, zachtjes. Daar boog Il-

ting haastig het hoofd over den Bijbel, en hij zag toe, en ..... de Bijbel lag opengeslagen bij de Profetieën! Ezechiël, las Ilting daar met oogen, die het niet gelooven konden. Het was duidelijk; meester was blind, echt blind. En al dat omslaan was maar een manier van doen geweest, om de menschen in den waan te laten, dat hij nog vrij wel zien kon, en dat zij hem dus het ambt van voorlezer nog niet moesten afnemen. Ilting sprak er met niemand over. Maar ook behoefde het niet meer; want in die week werd meester erg ziek; en op den volgenden Zondag stond de nieuwe meester voor het bankje".

### Conclusie en nawoord

Het bovenstaande citaat betreft een bijzondere geschiedenis, die door de schrijver met veel kennis van zaken en gevoel voor de toenmalige verhoudingen opgetekend werd. Naar mijn smaak is het tevens zo'n beetje de beste passage uit de hele roman. Uit het feit dat vooral het literaire werk van Ds. Ulfers in zijn tijd, maar toch ook nog vele jaren nadien, veel waardering kreeg en dat gold zeker in Christelijke kringen, is uiteindelijk voortgevloeid dat er zowel in de gemeente Maarssen, (zie afb. 3) als in de gemeente Hardenberg een straat naar hem is vernoemd. Een hele eer voor een tegenwoordig toch tamelijk vergeten schrijver. Het besluit om in Maarssen (Tienhoven) een straat naar Siebold Ulfers te noemen is - na advies van de culturele raad en op voorstel van het college van B&W (d.d. 13-11-1974) - genomen in de raadsvergadering van 25 november 1974 en eerlijk is eerlijk, uit de bij deze naamgeving behorende stukken blijkt overduidelijk dat Van't Einde zich hiervoor, net als voor het toen tegelijkertijd vernoemen van Ds. Gerardus van Schuylenburg, bijzonder heeft ingespannen. Het besluit van de gemeenteraad in Hardenberg (25-09-2000) om een straat naar Ulfers te noemen, is vooral gebaseerd op Ulfers literaire kwaliteit bij het schetsen van de leefomstandigheden en karakters van de bevolking in het noordoostelijk deel van Overijssel in de jaren 1880-1898. Bij de historische vereniging in Hardenberg en de historiekamer aldaar bestaat nog wel belangstelling voor Ds. Ulfers en zijn boek Oostloorn. In 2003 besteedde



men er nog de nodige aandacht aan. Zo stond er in het kwartaalblad 'Stephanoten, 2<sup>de</sup> kwartaal 2003': "Mocht u na het lezen van het artikel over het boek 'Oostloorn' van Ds. Ulfers belangstelling hebben voor de aanschaf van een exemplaar van de laatste herdruk, dan zijn er voor u bij Boekhandel Heijink in Hardenberg nog enkele exemplaren te koop". Inmiddels, vijf jaar verder, zal dat vrijwel zeker niet meer het geval zijn en zullen in deze roman geïnteresseerden op zoek moeten gaan bij een van de vele Nederlandse antiquariaten. Zeker via het internet, zag ik, zou dat kunnen lukken.

Hans Sagel

### Bronnen en literatuur:

S. Ulfers, Oostloorn Dorpsschetsen, Uitgave, D. van Sijn & Zonen, Rotterdam, zonder jaartal.

W.J.A. van't Einde, Voorgangers uit het verleden, in 350 jaar Kerk in Tienhoven, 1974.

W.J.A. van't Einde, Ulfers, Boeser en Oostloorn, reactie n.a.v. een publicatie van D. Stegeman in Gens Nostra, 1975.

D. Stegeman, brief aan Van't Einde n.a.v. diens reactie in Gens Nostra, 1976.

Gemeente Hardenberg, Straatnamen per gemeentedeel, <http://www.historiekamer.nl/geschiedenis/straatnamen/straatnamen.htm>

Streekarchief Vecht en Venen, Gemeente Maarsse, Straatnaamgeving 2 nieuwe straten in Tienhoven, Raadsbesluit Nr. 4352, d.d. 25-11-1974.

## Voor wie luidt de klok?

Dit is de titel van een klein geschrift over een slotklooster dat ruim zestig jaar geleden in Maarsse werd gesticht.<sup>1)</sup> De zusters Augustinessen in Maarsse van het Slotklooster Sint Joseph waren kloosterlingen, die zich niet wijdten aan uitwendig apostolaat, die geen zieken verpleegden, geen onderwijs gaven, die niet hielpen in huisgezinnen of zo iets. Zij zetten bijna nooit een voet buiten hun klooster en hadden weinig contact met de buitenwereld. Zij leefden letterlijk achter slot en grendel, in een vrijwillig gekozen afzondering. Zij brachten hun dagen en hun leven door in eenzaamheid en urenlang stilzwijgen, gebed en boetvaardigheid. Zij waren gegrepen door de liefde tot God. Met een onverdeeld hart wilden zij

God beminnen en daarvoor al het andere prijsgeven. Te leven voor een dergelijk verheven idee.

Afb. 1 De ± zestig jaar oude foto is gemaakt vanaf de Raadhuisstraat richting Kerkweg. Het hek op de voorgrond, met de woorden 'Den Hoeck', hoorde bij de rond 1905 gebouwde villa op de plaats van de huidige RABO-bank. De sloot langs de Raadhuisstraat en de Kerkweg moest wijken voor het toenemende wegverkeer. Het huis op de foto, nog zonder beelden en pilaren, is kort vóór 1880 gebouwd. Afbeelding uit archief Historische Kring Maarsse.





aal vroeg grote offers van hen. *Voor alles, beminde zusters, worde God bemind en vervolgens de naaste*, is het eerste woord dat Sint Augustinus in zijn kloosterregel spreekt tot zijn geestelijke dochters. Dit woord gaf het doel aan en de sfeer van dit kloosterleven. Dit Augustijns 'kloostergezin' bestond uit koorzusters, die dagelijks in het Latijn het gehele koorgebed reciteerden en op feestdagen dit geheel of gedeeltelijk zongen. Elke dag werd er anderhalf uur gewijd aan het beschouwend gebed en ook het mondgebed werd volgens oude traditie niet verwaarloosd. De lekenzusters hadden een minder streng gebedsleven en verrichtten meer huishoudelijke arbeid, zodat de koorzusters zich ongestoord konden geven aan hun langdurige en zware gebedstaak. De lekenzusters waren niet van een aparte gemeenschap, maar vormden één gemeenschap met de koorzusters. De buitenzusters onderhielden op sobere wijze het noodzakelijke verkeer met de buitenwereld.

Het klooster van Slotzusters Augustinessen werd op 23 januari 1946 in Maarssen gesticht. Het was een van de weinige slotkloosters in Nederland en het enige in het Aartsbisdom Utrecht dat onttrokken was aan de rechtsmacht van de Bisschop. Het stond rechtstreeks onder jurisdictie van de Generaal der Paters Augustijnen. Deze vestiging in Maarssen was niet iets nieuws dat specifiek in de eerste tijd na de Tweede Wereldoorlog is opgekomen. Er was sprake van een heel oude traditie die hier werd opgenomen. Over de hele wereld verspreid waren er ongeveer honderd kloosters van contemplatieve Augustinessen, vooral in Spanje, Italië, Polen en Zuid-Amerika. Ook Nederland had deze kloosters gekend. Na de kerkhervorming rond 1600 zijn alle verloren gegaan.<sup>2)</sup> Dit klooster in Maarssen was gevestigd in het grote huis op de hoek van de Kerkweg en de Beethovenlaan. De gemeenschap is in het najaar van 1959 verhuisd naar een nieuw gebouw in Werkhoven.

Eind vijftiger jaren waren er in Maarssen twee andere plaatsen waar kloosterzusters woonden.



Afb. 2 Koorzusters tijdens het zwijgend lezen van gebeden.

Op de buitenplaats Doornburgh is sinds 1956 de gemeenschap van Kanunnikessen van het Heilig Graf gevestigd. In het Mariagesticht (nu Nonnerie) woonde van 1884 tot 1959 een kleine groep zusters van Onze Lieve Vrouwe uit Amersfoort, die lager onderwijs gaven en bejaarde dames verzorgden. Zij boden in Maarssen al hulp sinds 1843 aan een zestal bejaarde dames in het door Maria Dommer gestichte tehuis in het voormalige Endelhoven, nabij het huidige gemeentelijke administratiekantoor.

### Ervaringen van buitenstaanders

Meer dan veertig jaar geleden vertelde een bevriende Maarssense huisschilder mij over het schilderen van het Slotklooster. Hij meldde zich 's morgens bij een getralied loket dat aan de binnenzijde was afgesloten door een gordijn. Hij overlegde met een zuster over welk gedeelte van het huis die dag geschilderd kon worden. 's Morgens stond op een afgesproken tijd en plaats een kopje koffie klaar. 's Middags gold dezelfde procedure voor de thee. Dit gebeurde op deze wijze uiteraard niet uit onvriendelijkheid, maar vloeyde voort uit de bedoeling van dit kloosterleven.

De ruime tuin had aan drie zijden een hoge afsluiting. Door de toen nog schaarse woningbouw in de omgeving en door de beplanting was de tuin



Afb. 3 Een tuinprocessie met de bede voor de vruchtbaarheid van de aarde.

redelijk goed afgeschermd van de omgeving en er heerste rust. Daar kwam enige verandering in toen achter de tuin, ongeveer op de plaats van het huidige Bachplein, in 1948 een speelweide werd geopend.<sup>3)</sup> Een nu gepensioneerd Maarssenaar vertelde me enkele maanden geleden dat in zijn jongensjaren het een 'sport' was om in de speeltuin zo hoog mogelijk te schommelen om zo in de gelegenheid te zijn over de omheining van de kloostertuin te kunnen kijken.

Van een derde Maarssenaar hoorde ik dat hij in de jaren 1946 en 1947 in dit klooster misdienaar was geweest. Dat betekende vroeg opstaan. De mis was om half zeven en minstens tien minuten voor aanvang moesten de misdienaars aanwezig zijn. Dan werden eerst de handen gewassen, haren gekamd, toog en superplie.<sup>4)</sup> aangedaan. Dat gebeurde onder leiding van Zusterkosteres, zo-

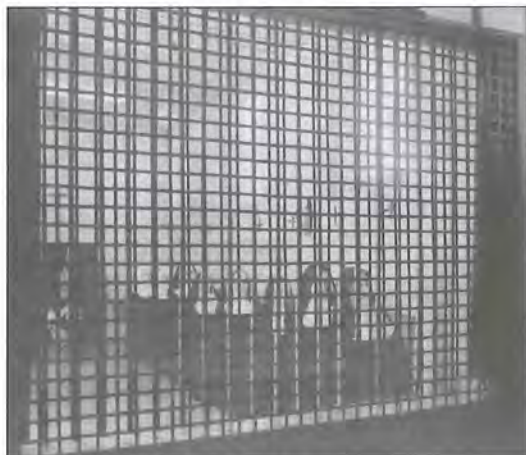
als zij genoemd werd. Tijdens de mis mochten de misdienaars niet omkijken, want de zusters, die achter tralies zaten, mochten niet gezien worden. De communie werd door een luikje gegeven. De Latijnse gebeden, die de misdienaars moesten bidden, werden elke week geïfend. Het hele gebeuren werd door hen als enigszins spannend ervaren. Na de mis kregen zij een kopje thee met een beschuitje. Daarna verlieten zij het gebouw via een zijdeur en een trap. Thuis werd ontbeten en dan op de fiets naar Utrecht naar school.

De zusters kwamen nooit op straat op één uitzondering na en dat was als zij moesten stemmen. Er bestond toen nog stemplicht. Het stembureau was in de voormalige De Ruiterschool aan de Breedstraat.

Een oud-Maarssenaar, Jan Smorenburg, die in dienst was bij Gemeentewerken, verzorgde in zijn vrije tijd de tuin van het klooster.

### Tot slot

Het eerder genoemde geschrift had kennelijk een wervende bedoeling. De vraag van de titel wordt bijna aan het einde van het boekje als volgt be-



Afb. 4 (De afbeeldingen 2, 3 en 4 zijn overgenomen uit het in de tekst genoemde boekje).



antwoord: *Voor sommigen luidt de klok tot nadenken. Voor anderen tot deelname aan ons leven van gebed en offer. Voor allen opdat God zij alles in allen.*

De inleidende tekst in het boekje eindigt met de woorden: *Voor aanvragen om gebed, aalmoezen voor het levensonderhoud der zusters en nadere bijzonderheden omtrent hun levenswijze, melde men zich tot: Moeder Priorin, Slotklooster Zusters Augustinessen, Kerkweg 19, Maarssen (Utrecht), Giro 240074.*

Arie de Zwart

## Noten:

- 1) Tekst van pater I.J. Seroe O.E.S.A. Foto's A. Huls-kamp. Tekeningen Ans van Zeyst.
- 2) De voorgaande tekst bestaat uit enigszins bewerkte gedeelten uit het in het begin genoemde kleine geschrift.
- 3) De officiële opening was een van de eerste openbare handelingen van de toen kortgeleden in dienst getreden burgemeester H.J. de Ruiter.
- 4) Toog synoniem toga: lang gewaad. Superplie, afgeleid van het Latijnse superpellicum: wit linnen, tot aan de knieën reikend koorhemd.

# Kerk aan de Vecht: Honderd jaar Christelijk Gereformeerde Kerk in Maarssen

Ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van de Christelijk Gereformeerde Kerk (CGK) in Maarssen is een jubileumboek verschenen dat uitgebreid ingaat op het wel en wee van deze kerk. Begonnen wordt met wat flitsen uit de geschiedenis van Maarssen. Eenkenig is de schrijver daarbij niet, want ook Alphons Ariëns wordt genoemd, rooms-katholiek pastoor in Maarssen. Deze blijkt samengewerkt te hebben met ds. Bijdemast, de eerste dominee van de Maarssense CGK.

Vervolgens wordt het ontstaan van de CGK in Nederland kort beschreven. In Maarssen blijkt dit kerkgenootschap niet te zijn ontstaan door de Afscheiding van 1834. De Doleantie van 1886, die aan de basis ligt van de Gereformeerde Kerken in Nederland, leidt in Maarssen wel tot een scheuring. Vanuit de Hervormde Kerk ontstaat een groep die toetreedt tot het verband van de Gereformeerde Kerken. Binnen die kerken ontstaan spanningen die uiteindelijk in 1908 ertoe leiden dat ds. Bijdemast met zijn volgelingen zich afscheiden en tot de CGK worden toegelaten. In het boek worden in dit verband zowel het standpunt van de Gereformeerde Kerk als dat van de

CGK vermeld. Niet-ingewijden zullen zich verbazen over de haarkloverijen die aanleiding waren voor de ruzies.

Vervolgens wordt de geschiedenis van de CGK in Maarssen in vijf fasen thematisch beschreven: ondermeer de opeenvolgende *herders en leraars*, het kerkelijk en verenigingsleven en de verschillende plaatsen van samenkomst (waarvan er inderdaad twee aan de Vecht lagen). Een aantal betrokkenen uit de laatste periode geeft zelf een overzicht van zijn wedervaren.

Op deze manier is een leesbaar geheel ontstaan. De opzet brengt met zich mee dat sommige stukken elkaar enigszins overlappen. Wellicht zijn er lezers die bepaalde aspecten wat beknopter hadden gewild. Daar staat tegenover dat men veel waar krijgt voor de € 10,00 die het mooi ingebonden boek kost. Tientallen afbeeldingen, talrijke bekende Maarssense namen en diverse anekdotes maken dit boek nog meer de moeite waard, ook voor buitenstaanders.

Bestellen kan via de website [www.dehoeksteen.info](http://www.dehoeksteen.info). ISBN 978-90-77502-67-9.

Benno Visschedijk

# De monumentale parkbossen in het Vechtgebied

## De ruimtelijke opbouw

In een groeiproces van eeuwen is in het Vechtgebied, naast de vanouds gevestigde agrarische structuur, een samenhang ontstaan met de aaneengesloten parkbossen van de buitenplaatsen. De hoogopgaande monumentale parkbossen op de oeverwalgronden maken dat de Vecht wordt ervaren als een gesloten groen lint tussen de open aangrenzende weilanden.

Maar als men goed kijkt, dan wordt duidelijk dat vrijwel alle parkbossen bestaan uit een schil van verschillende brede bosranden, waarbinnen het eigenlijke parkbos met open ruimtes is gelegen. Die open ruimtes zijn van verschillende maat en geleding en worden in hoofdzaak bepaald door de ontwerpprincipes van de Engelse landschapsstijl.<sup>1)</sup>

Deze principes zijn onder andere:

- Het hoofdgebouw met de oprijlaan is wat hoger geplaatst en daardoor goed zichtbaar;
- De grasvelden zijn 'geschulpt', dat wil zeggen hol gelegd, waardoor ze groter lijken;
- De waterpartijen hebben de vorm van een slingerende stroom, een serpentine. De uiteinden zijn gecamoufleerd, waardoor het lijkt alsof de waterstroom niet ophoudt;
- De open hoofdruimtes zijn ellipsvormig met daarin verspreide boomgroepen en omsloten door afwisselend losse, dichte en brede bosranden, de zogenaamde schillen;
- In de directe omgeving van het hoofdgebouw wordt overwegend rechtlijnig gewerkt. Het landschap wordt voorzien van doorzichten (perspectieven), waarin boomgroepen binnen de ellipsvormige ruimte als coulissen worden gebruikt.

De monumentale parkbossen kennen dus, van buitenaf ruimtelijk gezien, een opeenvolging van allerlei open en gesloten ruimtes, afwisselend qua maatvoering en gescheiden door bos-

randen, omsloten boomgaarden met houtsingels en graslanden, karakteristiek en markant voor het landelijk gebied. Mooie voorbeelden zijn de buitenplaatsen Gansenhoeve en Cromwijck, die samen met hun vroegere pachtboerderijen Klein Gansenhoeve en Rietveld nog steeds als een ruimtelijk waarneembare landschappelijke eenheid van open en gesloten ruimtes worden beleefd.

## De monumentale bomen in de parkbossen bij buitenplaatsen

Een parkbos heeft een andere opzet dan een 'oerbos' of een productiebos. Een parkbos is meer open en er is gebruik gemaakt van verschillen in de ondergrond, zoals van droog naar nat of van hoog naar laag. De open ruimtes, gazons en graslanden, gaan via solitaire (alleenstaande) bomen en boomgroepen over in meer dichte bosranden.

Parkbossen bestaan in hoofdzaak uit inheemse monumentale bomen, vaak verrijkt met enkele uitheemse bomen.<sup>2)</sup> De parkbossen op de buitenplaatsen zijn bekend om hun fraaie en machtige uitheemse bomen. Er is altijd wel te zien hoe bijvoorbeeld de bruine of rode beuk doelbewust is toegepast om bepaalde kleureffecten te accentueren, zoals in park Goudestein.

Andere voorkomende uitheemse bomen die om hun opvallende bloeiwijze, bladvormen, elegante of machtige groeiwijzen in de parkbossen spaarzaam werden toegepast, zijn de variëteiten van de Paardekastanje, de Plataan, de Japanse notenboom, de Moerascypres, de Vleugelnootboom, de Trompetboom, de Tulpenboom, de Magnolia, de Amberboom, de Tempelboom, de Hemelboom, de Honingboom, de Acacia, de Okker- en Koningsnoot, de Moerbeiboom en de Vijgenboom. Een speciale vermelding verdient de Pontische Rododendron als veel toegepaste onderbeplanting bij bomen met een open, doorlatende kroon.





Afb. 1 Het gazon bij dit nieuwe huis (Zandpad 55, Breukelen) ligt hol, waardoor het huis groter lijkt (Foto: B. Visschedijk).

Tenslotte zijn er nog de uitheemse kuipplanten die in de orangerie of winterkas van een buitenplaats kunnen overwinteren, zoals de Laurier en de Camelia.

De monumentale inheemse bomen die men aantreft op de wat hogere en droge, zavelachtige <sup>3)</sup> oeverwalgrond zijn voornamelijk de volgende:

#### Zomereik (*Quercus robur*)

Een eik kan een zeer hoge ouderdom bereiken, men zou kunnen spreken van het oudste levende wezen van Nederland. De zomereik wordt zo'n 25 meter hoog. Kenmerkend is de uit kromme takken gevormde kroon die veel licht doorlaat. Allerlei struiken en kruidachtige gewassen kunnen daardoor als ondergroei optreden. Op en rond de zomereik leeft een groot aantal planten en dieren, waaronder honderden schimmel- en insectensoorten.

De eik heeft in jonge toestand een gladde glanzende grijsachtige schors, die zich pas later ontwikkelt tot de typische grove, overlangs geschubde eikenbast. De eivormige bladeren staan in kransen. De vruchten zijn de bekende eikels.

#### Beuk (*Fagus sylvatica*)

De beuk kan wel 40 meter hoog worden. In een bos worden de stammen hoog opgericht zonder veel takken; eronder groeit doorgaans weinig doordat de

bomen veel schaduw geven en een gifstof afscheiden, fagine. Een vrijstaande beuk blijft kort en krijgt een grote brede kroon. De schors van de stam is lichtgrijs tot grijs, dun en glad en ontwikkelt, ook bij het ouder worden, geen schubben. De verspreide bladeren staan in twee rijen en vormen met elkaar een gelijkmatig verdeeld bebladerd vlak,

het bladmozaïek genoemd. De boom absorbeert daardoor een grote hoeveelheid licht, zodat het onder een beuk zeer schaduwrijk is.

De bladknoppen zijn slank en spits, ze lopen in één dag uit. Dan valt ook de bloeitijd in. Uit de vrouwelijke bloeiwijze ontwikkelt zich het driekantige beukenootje.

Er bestaan van de beuk vele variëteiten, het bekendst is wel de bruine beuk met zijn prachtige donkerbruine, soms bijna rode bladeren

#### Haagbeuk (*Carpinus betulus*)

Deze boom is beslist geen familie van de beuk, hoewel de verschijningsvorm er wel wat aan doet denken. De haagbeuk, de naam zegt het al, wordt vaak gebruikt als haag- of hegbeplanting. Uitgegroeid kan de haagbeuk wel 25 meter hoog worden, de kroon is dan gewelfd en de schors is glad en lichtgrijs, als bij een beuk. De kroon is onregelmatig en de takken en stammen hebben de neiging om samen te groeien.

De bladeren staan verspreid, zijn smal, spits eivormig en hebben duidelijke nerven en dubbelgezaagde randen. De haagbeuk kan veel schaduw verdragen en wordt daarom veel gebruikt als haag; een rol speelt ook dat het verdorde blad de hele winter aan de plant blijft hangen, waardoor er een beschutte werking vanuit gaat. In het parkbos kan een vrijstaande haagbeuk een fraaie kroon vertonen.

### Linde (*Tilia cordata*)

In de winter is de linde goed te herkennen aan de scherp begrensde kroon. In de zomer geeft het dichte bladerdek veel schaduw. De boom kan groot worden en een hoogte van 30 meter bereiken. Linden worden regelmatig als lei-boom gebruikt, als schaduw-verstrekkende boom aan de zuidkant van woonhuizen en boerderijen. Uiteraard speelt dat niet in een parkbos.

De bladeren staan verspreid, zijn hartvormig en hebben een gezaagde rand. De schors is bij jonge bomen glad, dun en bruinachtig. Pas later wordt hij overlangs gestreept en zeer donker. De bloesems, in juni, worden soms gedroogd gebruikt om lindebloesemthee van te trekken.

De inheemse parkbomen die op de natte, kleiachtige komgronden voorkomen, zijn voornamelijk de volgende:

### Esdoorn (*Acer pseudoplatanus*)

De esdoorn kan 20 meter hoog worden. Aan de grijsbruine takken staan tot 1 cm. lange knoppen die melksap bevatten. De schors van oudere bomen is lichtgrijs en schilfert in onregelmatige stukken af. De bladeren hebben een breedte van 8 tot 16 cm. Ze zijn vijflobbig en rimpelig. Aan de bovenkant is het blad donkergroen, aan de onderkant bleek donkergroen.

De esdoorn kan door de sterke kiemkracht van de zaden gemakkelijk gaan woekeren, dan moet er worden ingegrepen en moeten de zaailingen worden verwijderd.

### Iep (*Ulmus glabra*)

De iep is een grote boom met een ruw geschubde schors en een dichte donkergroene kroon. De bladknoppen, aan het eind van de jonge takken,



Afb. 2 Een open ruimte, enigszins ellipsvormig. Langs de rand een afwisseling van min of meer dichte bosranden (schillen). Het is een gazon met bosrand bij Slot Zuylen (Foto: B. Visschedijk).

zijn spits en eivormig. De bloemknoppen zitten lager aan de takken en zijn groter, dikker en ronder. De bladeren zijn in twee rijen opgesteld en 8 tot 16 cm. lang. De bovenkant is ruw en de onderkant zacht, de rand is dubbel gezaagd. Het nootje bevindt zich midden in de ronde vruchtvlugel. Het bestand aan iepen is in Nederland vrijwel verdwenen door de iepziekte, een hardnekkige schimmel die zich nauwelijks laat bestrijden.

### Es (*Fraxinus excelsior*)

Onder gunstige omstandigheden kan een es wel 40 meter hoog worden. De boom is te herkennen aan de recht opgaande stam met een opvallende open en gewelfde kroon. De schors is glad en lichtgrijs tot olijfgroen. Later ontstaan er dicht bij elkaar staande, diepe groeven in. De jonge takken zijn glad en enigszins afgeplat aan de top. De knoppen zijn zwart en gesteeld. De tegenoverstaande bladeren zijn oneven geveerd, met 9 tot 15 ongesteelde, lancetvormige bijblaadjes met een gezaagde rand. De vruchten zijn gevleugelde noten die dikwijls de gehele winter in trosjes aan de boom blijven hangen.

Door de openheid geeft de boom weinig schaduw, waardoor eronder een rijke vegetatie kan



ontstaan van stikstofminnende kruidachtige planten, zoals fluitenkruid.

Het hout is elastisch en werd vroeger veel gebruikt voor stelen van gereedschap. De boom werd daarvoor speciaal aangeplant; hier en daar zijn nog oude bomen te vinden die als stobben de sporen dragen van de vroeger regelmatig afgesneden takken. In het parkbos Vechtenstein vindt men in het essenhakhoutgebied zulke stobben.

#### Els (*Alnus glutinosa*)

De els kan op een gunstige plaats een hoogte bereiken van 25 meter. De jonge stam is recht. Later vormt zich de karakteristieke gewelfde kroon, waaraan de boom in de winter gemakkelijk is te herkennen. De jonge takken zijn glad en voorzien van vrij kleverige harsblazen. De bast van de boom is glad, glanzend en donkerbruin; later wordt deze donkergrijs en geschubd. De verspreid staande bladeren zijn gezaagd en ovaal, de donkergroene bovenkant is aanvankelijk kleverig. Vaak ziet men aan de els drie generaties vrouwelijke katjes, de zogenaamde proppen. De oudste zijn donkerbruin en staan open; ze hebben hun zaad al verloren. Dan zijn er de jongere proppen die de vorige zomer al zijn gevormd en pas in het komende voorjaar rijpen. Tenslotte is er de jongste generatie die nog twee jaar voor de boeg heeft. De zaden zijn platte roodbruine nootjes, waarbij aan één zijde het weefsel is gevuld met lucht. Daardoor zijn ze lang 'luchtwaardig' en worden ze verspreid in de wijde omgeving.

De els wordt gebruikt als hout-singel om de wind te breken. Op zeer vochtige grond of aan drassige slootkanten wordt de els vaak geknot om het omwaaien tegen te gaan. Aan de wortels van de els zitten vaak kleine knolletjes waarin zich zwammen bevinden die in symbiose leven met de els en die de vrije stikstof uit de lucht binden.

#### Stinzenplanten

Tot slot een beschrijving van de rijke stinzenflora, ook een belangrijk aspect van de parkbossen in het Vechtgebied.

Stinzenplanten zijn kleurige kruidachtige bosplanten die in het voorjaar onder de nog kale bomen van de parkbossen de bodem bedekken. De meest bekende stinzenplanten op de buitenplaatsen zijn onder andere boerenkrokussen, sneeuwklokjes, wilde narcissen, gewone en knikkende vogelmelk, voorjaarshelmbloem, winterakoniet, bos- en gele anemoon, maarts viooltje en vele anderen.

De planten overwinteren in de grond als bol, knol of wortelstok door direct na de bloei de knoppen voor het volgend voorjaar te vormen en gelijktijdig een grote hoeveelheid reservevoedsel in de ondergrondse delen op te slaan. Om dat aan te maken is het belangrijk dat het maaien op een moment gebeurt dat deze planten aan het afsterven zijn. Door het maaisel niet direct af te voeren wordt verjonging door middel van zaad bevorderd.

Een voorwaarde om stinzenplanten als lentebodem na de eerste warme periode in het vroege voorjaar massaal te bloeien is een kruimelige, losse en luchtige bodem, die goed doorlatend is en in het voorjaar snel wordt opgewarmd.

*Afb. 3 een slingerende stroom in een meer open landschap. Het water verdwijnt om de bocht en lijkt niet op te houden. Dit is de tuin van Doornburgh (Foto: B. Visschedijk).*





Afb. 4 Deze vijver op Goudestein, met slingerende toevoerstroam, is zo aangelegd dat niet te zien is waar deze ophoudt. Mede door de dichte begroeiing is op een beperkt oppervlak een effect bereikt van camouflage van waar het water ophoudt (Foto: B. Visschedijk).

#### Noten:

1) Door achttiende-eeuwse natuurbeschouwingen van mensen als Rousseau en door de waardering voor zeventiende-eeuwse landschapsschilders ging men in de loop van de achttiende eeuw over

van de gekunstelde formele tuinaanleg naar een meer natuurlijke. Dit speelde zich aanvankelijk vooral in Engeland af, vandaar de naam.

2) Een uitheemse boom of exoot is een houtig siergewas, dat door menselijk toedoen bewust van elders is ingevoerd om een sfeervol en opvallend effect te bewerkstelligen in een gebied waar deze boom van nature niet voorkomt.

3) Onder zavel wordt een grondsoort verstaan die bestaat uit zowel klei als zand.

De stinzenplanten worden feitelijk beschouwd als verwilderde cultuurplanten. Vroeger zijn ze bij de eerste tuinen rond boerenhofsteden en buitenhuizen aangeplant en sindsdien zijn ze door een consequent beheer als een eeuwenoud, door de mens gecreëerd milieu in stand gehouden. Van oorsprong komt het grootste deel van de stinzenplanten uit het steppegebied van Rusland, de landen om de Middellandse zee en uit het midden van Europa.

Cees Floor

## Het Utrechts Archief verhuist en blijft waar het is!

Onlangs heeft het Utrechts Archief een nieuw bezoekerscentrum geopend, dat tevens de nieuwe hoofdvestiging is geworden. Iedereen heeft in de afgelopen tijd er wel over gehoord.

Het oude gerechtsgebouw aan de Hamburgerstraat 28 in Utrecht gaat een deel van het Utrechts Archief huisvesten. Eindelijk is het zover. Op dit nieuwe adres vindt u onder meer de studiezaal (voor genealogie, huizenonderzoek en spoorwegen), de wisselexposities, de geschiedeniswinkel

en de filmzaal. Als u toch in het centrum van Utrecht moet zijn, loop er eens binnen, het is zeer de moeite waard.

Op het oude adres, Alexander Numankade 199, blijven de archieven en de collecties, de studiezaal originelen en enkele diensten. Het telefoonnummer voor het geheel blijft 030-2866611. Een echte aanrader is de website [www.hetutrechtsarchief.nl](http://www.hetutrechtsarchief.nl), die bijna een miljoen bezoekers per jaar trekt.

Benno Visschedijk



## De Kaatsbaan, deel 3

In de vorige periodiek schreef ik over de Kaatsbaan nummer 3 en 5 (zie periodiek no. 2, mei 2008, blz. 55). Ik vertelde toen dat de zoons van Reinders sr. bij een razzia via een luik in de kelder onderdoken - en zodoende aan een eventuele deportatie konden ontkomen - waarna hun zuster het luik sloot in de kast boven de geheime bergruimte. Het was echter de verloofde van Ties Reinders, de huidige mevrouw R. Reinders-Brouwer, die dat deed.

Het volgende pand dat ik ga bespreken is Kaatsbaan nummer 7. De oudste gegevens stammen uit 1830. In dat jaar stond er nog geen huis, maar was er een doorgang vanuit de Kaatsbaan naar (waarschijnlijk) één van de tuinen van een groot pand aan de Langegracht. Daarna is er op de plaats van de doorgang een kleine daghuurderswoning gebouwd. Wanneer dat heeft plaatsgevonden is niet bekend.

De eerste vermelding in het bevolkingsregister stamt uit 1877, toen schipper Bernardus van Leen er woonde. Hij heeft er slechts een paar maanden gewoond, want nog datzelfde jaar komen we de naam Johannes Fokkenrood, de klompenmaker, tegen. Vervolgens woont er, een jaar later, de werkman Johannes Baart. Hij zal er ruim zes jaar wonen. In 1884 komt daar timmerman Johannes Vonk en vijf jaar later schoenmaker Franciscus

Arnold. Het pand is een echte arbeiderswoning, want ook de volgende bewoner is een werkman: Gerrit Machiels. Binnen een jaar verhuist hij en komt er de tuinier Christianus Kerker te wonen. Weer een jaar later woont er de weduwe Femmetje Wind, de weduwe van Nicolaas van de Lugt, een bekende Maarssense familie. Femmetje blijft er tien jaar wonen en wordt dan opgevolgd door Willem Pleijster. Daarna begint het tijdperk van de familie Reinders. Eerst in 1916 op Kaatsbaan nummer 3, kort daarna in de panden 5 en 7. Bij de gemeente staat dan vermeld dat nummer 7 het pakhuis is van genoemde firma. Vervolgens opent Reinders er zijn drogisterij.

In de tweede Wereldoorlog komt er echter een heel andere zaak in: de vishandel van Jan Schaap. Twaalf jaar lang verkoopt Jan er zijn vis. Op 20 mei 1954 verhuist Schaap naar nummer 11. In de volgende aflevering kom ik hier op terug. Schaap wordt opgevolgd door Ties Reinders, die er woont tot 30 september 1963. Dan verhuist Ties naar nummer 3 en komt zijn broer Klaas op nummer 7 te wonen. Deze blijft daar tot zijn verhuizing naar



de Schippersgracht 1b op 20 juni 1972. Intussen heeft de heer Reinders sr. de winkelpui nog laten moderniseren voor een bedrag van 1.500 gulden. Na het vertrek van Klaas wordt het winkelgedeelte bij pand nummer 9 gevoegd, de toenmalige Nutsspaarbank. Op dit moment is dat nog



steeds het geval en behoort dit gedeelte van het pand aan 'Thuis en op Visite'; ik kom daar later in dit artikel nog op terug. Het bovenste gedeelte, de bovenwoning, wordt al vanaf 1978 bewoond door de heer Arend Bloemink.

Nummer 9: het oorspronkelijke bouwjaar is 1764. De heer Jan Mijnheer van Spanbroek geeft in dat jaar opdracht tot de bouw van een kleine woning. Hij heeft er niet lang plezier van, want kort na de bouw overlijdt hij. Zijn weduwe verkoopt in 1769 het pand aan Herman van Amerongen. In 1771 is Herman eigenaar van twee daghuurderswoningen. De volgende aantekening die we tegenkomen stamt uit 1830. Daarin staat vermeld dat de schilder Cornelis Houtman eigenaar van het pand is. In 1848 woont de zaakwaarnemer Martinus Boot samen met zijn moeder in het huis. Deze laatste heeft er een kleine winkel, maar waarin is onbekend. De eerst volgende aantekening dateert uit 1880. Leonarda de Wendt woont er totdat zij in 1894 naar Utrecht vertrekt. We komen in 1921 wederom een telg van de familie Van der Lugt tegen. Barendina J.J. van der Toom, weduwe van W. van der Lugt, komt uit Amsterdam. Twee jaar later, in 1923, komt haar dochter Hendrika van der Lugt vanuit Utrecht bij haar wonen.

Vervolgens heeft Cornelis Mook er twintig jaar lang een zaak in ijzerwaren, gereedschappen en huishoudelijke artikelen. Daarna wordt het

pand bewoond door Johannes van Thiel, die in augustus 1962 naar Paramaribo vertrekt. Vervolgens wordt er veertig jaar lang een bank in gevestigd. Eerst vanaf 1963 de Nutsspaarbank met als filiaalhouder de heer Arend Bloemink. Hij woont boven de bank. In 1969 verandert de naam in Stichtse Bondsspaarbank. In 1972 verandert de naam nogmaals, namelijk in de Centrale Bank voor de stad Amsterdam. In 1981 weer een naamsverandering: de Centrum Bank. Toen de Centrumpartij werd opgericht veranderde de bank snel van naam om niet geassocieerd te worden met deze, inmiddels weer verdwenen, partij. De nieuwe naam wordt nu Verenigde Spaar Bank, afgekort de VSB. Deze bank wordt opgenomen in het Fortis Concern en verhuist naar Maarssenbroek. Het pand komt een hele tijd leeg te staan tot in april 2006 een ondernemende jongedame er een eigen zaak begint met de leuke naam 'Thuis en op visite'. Tot op de dag van vandaag kan men bij haar allerlei leuke artikelen kopen voor, zoals de naam al zegt, thuis of als cadeautje bij het op visite gaan.

In de volgende aflevering kunt u een uitgebreid verhaal verwachten over Jan Schaap en pand nummer 11.

Cees Bloemendaal



# Buitenplaatsen aan de Vecht

In Museum Maarssen is dit jaar een tentoonstelling te zien over de buitenplaatsen aan de Vecht. Beslist een bezoekje waard! Van het boekje met achtergrondinformatie bij de tentoonstelling volgt hierna een verkorte weergave.

Deze tentoonstelling heeft naast de titel 'Buitenplaatsen aan de Vecht' als ondertitel meegekregen 'Nieuwe rijken van de 17e en 18e eeuw'.

In die periode verwierven namelijk veel Amsterdamse kooplieden een aanzienlijk vermogen, vooral met handel op de Oostzeelanden, in Azië (door de Verenigde Oost-Indische Compagnie, kortweg de VOC) en andere verre landen.

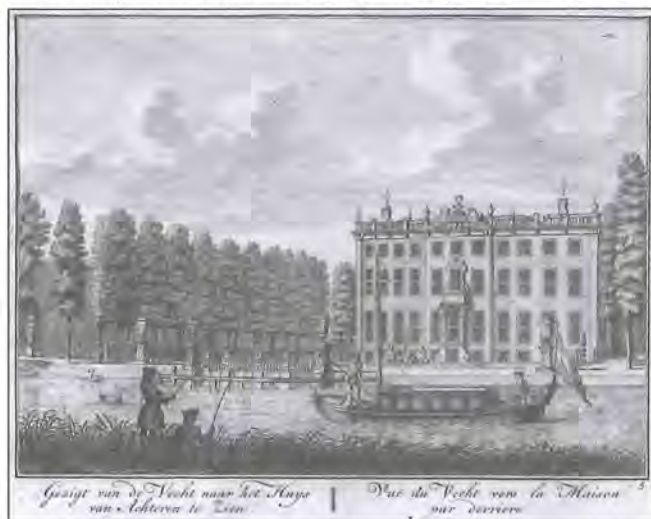
Amsterdam groeide in de 17e eeuw uit tot een grote en welvarende wereldstad. De welvaart zorgde voor extra werkgelegenheid en de bevolking nam sterk toe. Terwijl in de Middeleeuwen nog voldoende ruimte voor tuinen was bij de huizen in de steden, verdwenen allengs grote moes- en kruidentuinen en boerderijen uit het stadsbeeld, omdat elk hoekje werd benut voor woningbouw. Uit deze tijd stamt bijvoorbeeld de omvangrijke stadsuitbreiding met de Amsterdamse grachtengordel.

Amsterdamse kooplieden, die later ook meer bestuurlijke functies gingen vervullen, belegden hun vermogens in landerijen en tuinen buiten de stad. Ze kochten een stuk grond, al dan niet met een pachtboerderij erop. Sommigen lieten daar een 'herenkamer' of 'heerschapskamer' aanbouwen, te gebruiken als slaap- en werkplek, wanneer ze hun verder van de stad liggende bezittingen kwamen inspecteren. Het agrarische karakter van hun bezit bleef in het begin gehandhaafd. Na verloop van tijd werden de herenkamers uitgebreid tot een eigen tweede woning. Of de eigenaren bouwden op een andere plaats op hun grond een geheel nieuw buitenhuis om 's zomers in te gaan wonen.

Toen het gebied ten noorden en westen van Amsterdam al aardig vol met buitenplaatsen begon te raken, kozen de gegoede Amsterdammers voor het gebied langs de Vecht. Langs de rivier was naast de drassige veengronden slechts een smalle oeverrug met zandgrond geschikt om op te bouwen en tuinen aan te leggen. Er ontstond tussen 1650 en 1750 een haast aaneengesloten gordel van kleinere en grotere buitenhuizen pal aan de Vecht.

Verspreid over een afstand van 40 km langs de Vecht hebben er bijna 200 gestaan. Een concentratie die nergens anders in ons land voorkwam. Ruim 100 zijn in de tentoonstelling op een imposante plattegrond aangegeven, zowel verdwenen als nog bestaande buitenplaatsen en ridderhofsteden.

Opmerkelijk was dat het bouwen van nieuwe buitenplaatsen aan de Vecht voornamelijk een Amsterdamse aan-



Afb. 1 Kopergravure Huis ter Meer, Hendrik de Leth, 1739.

Afb. 2 Schoolplaat van Petersburg, N. van der Waay, Wolters, Gron./Djakarta.



Oraaf Peter de Grote bezoekt een buitenplaats aan de Vecht, 1717.  
(Gedrukt op de zijkant van de afbeelding)

gelegenheid was; er vestigden zich weinig rijke Utrechtse. Utrecht kende nauwelijks nieuwe rijken in deze periode; de elite bestond in die stad uit adel en oude regentenfamilies.

In de Vechtstreek hadden diverse buitenplaatsen in de 17e en 18e eeuw rijke Portugees-Joodse eigenaren en bewoners. Dat kwam ook doordat er voor hen allerlei beperkingen waren om zich in de grote steden te vestigen. De gemeenten Maarssen en Maarsseveen hadden in de 18e eeuw het hoogste percentage Joodse inwoners van ons land. Het gebied tussen Breukelen en Loenen stond destijds bekend als de 'mennistenhemel', omdat daar op de buitenplaatsen veel menisten of mennonieten (doopsgezinden) woonden.

### De familie Huydecoper

Een belangrijke rol in het ontstaan van de buitenplaatsen aan de Vecht speelde de familie Huydecoper. Precies 400 jaar geleden, in 1608, kocht leerlooier en handelaar Jan Jacobsz. Bal, zich noemende Huydecoper, een stuk land met een boerenhoeve in Maarssen. Zijn zoon, Joan Huydecoper I (1599 - 1661), eveneens een succesvol koopman en meerdere malen burgemeester van Amsterdam, bouwde op het perceel in 1628 de

eerste versie van buitenplaats Goudestein. Aanluitend liet Huydecoper op de omringende percelen een parkachtig geheel aanleggen, waarin tientallen kleinere en grotere buitenplaatsen werden gebouwd. Hij is min of meer te beschouwen als een soort projectontwikkelaar. Hij verkavelde aangekochte grond, verkocht die of liet daar buitenplaatsen op bouwen om ze vervolgens te verkopen of te verhuren, vaak aan familie of bekenden. Onder andere op Huis Ten Bosch en de buitenplaats Mariendaal aan de Diependaalsedijk woonden familieleden.

### Een monumentaal geheel

Meestal hoorde bij een buitenplaats een stal of koetshuis met paarden en koetsen, een orangerie om 's winters exotische planten, zoals citrus-boompjes, in onder te brengen en volières, waarin allerlei inheemse en vreemde vogels werden gehouden. Ook beschikte men over een botenhuis voor jachten waarmee pleziertochtjes over de Vecht werden gemaakt.

Met het begrip buitenplaats wordt daarom niet alleen een monumentaal huis bedoeld, maar de eenheid van een historisch huis met bijgebouwen, waterpartijen, tuin en park.



De nieuwe buitenplaatsen langs de Vecht waren voor de eigenaren, behalve belegging en bron van ontspanning en vermaak, een symbool van hun status. Fraai stucwerk aan muren en plafonds, goudleerbehang en marmer droegen bij aan een chique uitstraling. In de 18e eeuw waren grote behangselschilderijen een tijdje heel populair. Een exemplaar met de afbeelding van de (verdwenen) buitenplaats Elsenburg uit Maarssen, is in het museum te zien.

In de 17e eeuw begon tuinarchitectuur onder brede lagen van de bevolking populair te worden als vertoon van luxe en financiële welstand. Tuinen en parken waren in feite het meest typerende onderdeel van de 17e en 18e-eeuwse buitenplaatsen.

Al in de Gouden Eeuw werden tuinen aangelegd in de formele, Hollands-classicistische stijl, met strakke en symmetrische patronen en duidelijke zichtassen. Stenen muren, loofgangen en lage, geschoren hagen gaven het geheel een besloten karakter. Er werden lanen gecreëerd die niet alleen ter verfraaiing dienden, maar ook schaduw boden. Net als de adel wilden de gegoede burgers zich door een witte huid onderscheiden van de gewone man die op het land moest werken.

In de 17e, begin 18e eeuw was de Hollandse tuin-kunst op haar hoogtepunt. Hoveniersverhandelingen, zoals 'Den Nederlandtsen hovenier' uit 1669 van Jan van der Groen, waren populair in diverse landen. Op een oude schoolplaat is te zien dat de Russische tsaar Peter de Grote in 1717 een bezoek bracht aan een (later naar hem vernoemde) buitenplaats Petersburg, die in Nigtevecht stond. Er wordt wel beweerd dat hij, onder de indruk van wat hij zag, een van de tuinbazen heeft ingehuurd als opzichter voor zijn tuinen in Rusland.

Geleidelijk ging de formele, Oudhollandse patriërstuin over in een meer barokke Franse tuin, een open tuin waarvan de begrenzing vanuit het huis vaak niet te zien was. Onder invloed van de monumentale bouwkunst werden ter decoratie ornamenten in de tuin geplaatst, zoals tuin-

beelden uit de klassieke mythologie, fonteinen, schelpgrotten, priëlen en (thee)koepels.

Opvallend zijn in symmetrische krullende patronen aangelegde bedden (broderies) van bloemen of stenen, zand of gekleurd glas. Deze tuinstijl is zeer waarschijnlijk in de Vechtstreek geïntroduceerd door Daniel Marot, een uit Frankrijk uitgeweken hugenoot. Hij legde ook de tuinen van Het Loo aan voor Willem III.

Een van de unieke objecten in de tentoonstelling is de kopergravure uit 1739 van de buitenplaats Huis ter Meer, ooit in het centrum van Maarssen gelegen. De gravure geeft in vogelvlucht een driedimensionaal beeld van huis en tuinen. De bouw van deze buitenplaats heeft vanaf 1702 bijna drie jaar geduurd en heeft de eigenaar, Vincent Maximiliaan van Lockhorst, voor die tijd een vermogen gekost. Alleen al de tuinaanleg vergde toen zo'n 500.000 gulden.

De tuin is waarschijnlijk ontworpen door genoemde Franse tuinarchitect Daniel Marot. Het is een mooi voorbeeld van de formele tuinaanleg uit het begin van de 18e eeuw.

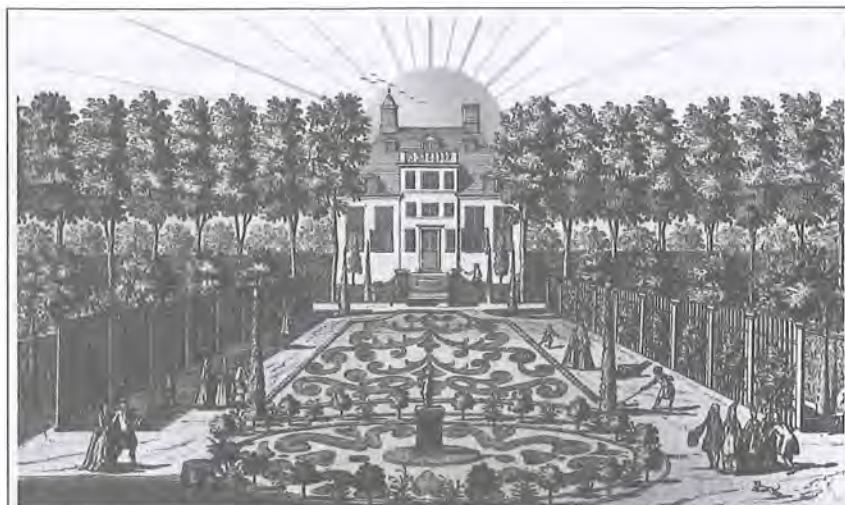
Het huis werd in vervallen staat verkocht en in 1903 gesloopt. Op het grondgebied is daarna de wijk tussen Kerkweg en Julianaweg aangelegd.

Het meest bekend zijn de buitenplaatsen aan de Vecht om hun theekoepels. Omdat in de meeste gevallen de tuinen georiënteerd waren op de rivier, werden theekoepels op plaatsen gezet waar vandaan de bewoners met hun gasten een mooi zicht hadden op de Vecht en waar ze zelf vanaf de rivier gezien konden worden. Het theedrinken was na de invoer van thee in de tweede helft van de 17e eeuw, in navolging van adellijke kringen rond het prinselijk hof, een grote rage geworden. Men dronk deze - toen exclusieve en kostbare - drank uit heel kleine kopjes.

In de tweede helft van de 18e eeuw veranderden de opvattingen over tuinaanleg opnieuw.

De strakke vormen van de buitenplaatstuinen maakten plaats voor de Engelse landschapsstijl. Rond het huis kwam een parkaanleg met vloei-





## Buitenplaatsen aan de Vecht

*Nieuwe rijken van de 17<sup>e</sup> & 18<sup>e</sup> eeuw*

Afb. 3 Affiche

ende, natuurlijke vormen door slingerpaden, grilig gevormde vijvers, glooiingen en bosschages, die de (namaak)natuur dicht bij huis moesten brengen. Deze ontwerpen vroegen minder onderhoud, wat gunstig was omdat de economie na 1750 dramatisch verslechterde.

### Het wonen op een buitenplaats

De welgestelde eigenaren van de buitenplaatsen vervuilden met hun familie en een deel van de bedienden voor enkele maanden per jaar hun stads-huis voor het buiten aan de Vecht. De eigenaren van zeer grote buitenplaatsen reisden naar hun bezit met eigen equipage met paarden en koetsen. Anderen namen de trekschuit, die al vanaf de 15e eeuw op de Vecht een geregelde vaardienst onderhield tussen Amsterdam en Utrecht.

Wat er aan huisraad per schip werd meegenomen weten we uit boedelinventarissen. Zo gingen theetafels, bedden en kasten, schilderijen en (wand)tapijten mee. Voor de ontspanning werden ondermeer biljarttafels, tabaks- en snuifdozen en hengels ingescheept. Kortom, elke zomer en herfst een complete verhuizing.

Het leven van een bewoner op een buitenplaats werd voor een groot deel gevuld met sociale verplichtingen om de bestaande familie- en vriendschapsbanden te verstevigen of nieuwe relaties aan te knopen. Tal van wederzijdse bezoeken werden afgelegd in verband met huwelijken, geboorten en sterfgevallen en officiële gelegenheden zoals benoemingen. Familie, vrienden en relaties uit de

zakenwereld of politiek werden uitgenodigd om soms maanden te komen logeren.

Regelmatig werden kunstenaars geëngageerd om het leven te veraangename en indruk te maken op het aanwezige gezelschap. Dichters maakten in die tijd in opdracht zogenaamde hofdichten: een lofrede in lyrische bewoordingen op het leven op het 'hof' van de buitenplaatsbezitter. Zelfs de dichter Constantijn Huygens maakte voor Joan Huydecoper een dergelijk gedicht na zijn bezoek aan Goudestein.

Vanaf die tijd kwamen zeldzame spullen uit alle delen van de wereld ons land binnen, waaronder exotische planten en dieren. De verdwenen buitenplaats Luxemburg in Maarssen moet bijvoorbeeld een beroemde collectie pauwen hebben gehad. Op elke buitenplaats van enige betekenis werden in de orangerieën (de kassen voor uitheemse planten die 's winters werden verwarmd) bijzondere planten en vruchten gehouden. Naast de bekende sinaasappel- en citroenboompjes, werden ook perziken, abrikozen, vijgen en zelfs ananassen gekweekt.



## Het verval in de 18e eeuw en daarna

Van al die buitenplaatsen aan de Vecht is op dit moment nog maar de helft over, ongeveer 80 buitenplaatsen. De neergang van de buitenplaatsen begon eigenlijk al met de inval van het Franse leger in het rampjaar 1672, toen diverse kastelen en buitenplaatsen werden geplunderd. De meeste daarvan zijn trouwens in de volgende eeuw of later weer herbouwd.

Het verval van veel buitenplaatsen zette in aan het eind van de 18e eeuw, met de economische malaise van de Frans-Bataafse tijd (1795-1815). Veel eigenaren kwamen toen in financiële problemen. Terwijl kooplieden in de 16e en 17e eeuw met veel inzet en ondernemingszin - VOC-mentaliteit! - grote rijkdommen vergaarden, verlegden de volgende generaties steeds meer hun activiteiten naar het fulltime bezig zijn met besturen en een druk sociaal en deftig leven. In zekere zin leefden ze als renteniers, want naast enige inkomsten uit bestuurlijke ambten teerden ze vooral op hun vermogen. Door de achteruitgang van de economie drukte het onderhoud van de buitenplaats met tuinen zwaar op hun budget. Het gedeeltelijk inperken van het grondbezit en personeel bood soms tijdelijk uitkomst. Maar als verkoop geen optie bleek, werden veel buitenplaatsen in de 18e eeuw en ook nog daarna gesloopt.

## De betekenis van cultuurhistorisch erfgoed

In de afgelopen eeuwen is het in stand houden van het bezit van een buitenplaats een hele opgave gebleken, alleen al door het kostbare onderhoud. Ook staat tot op de dag van vandaag het behoud regelmatig op gespannen voet met planologische ontwikkelingen, door uitbreiding van dorpen en wegen.

De huidige en toekomstige generaties mogen zich ermee gelukkig prijzen dat er nog zo veel buitenplaatsen in de Vechtstreek bewaard zijn gebleven. Ze vormen een onvervangbare getuigenis van de typisch Hollandse burgerlijke cultuur uit de 17e en 18e eeuw. De buitenplaatsen zijn een belangrijk deel van de cultuurhistorie van de Vechtstreek.

Tine Visschedijk-Lammers

## Literatuur:

Berg, Bart O. van den, e.a., *Theekoepels en tuinhuisen in de Vechtstreek en 's Graveland*, Stichting Tussen Vecht en Eem, 1980.

Blaauw, Henk, Jaap Kottman, e.a., *Cruydenborgh & Endelhof, geschiedenis en opgraving van twee verdwenen buitenplaatsen aan de Vecht te Maarssen*, HKM, Maarssen, 1997.

Jong, Erik de & Marleen Dominicus - van Soest, *Aardse Paradijzen, De tuin in de Nederlandse kunst 15e-18e eeuw*, Snoeck - Ducaju & zoon, 1996.

Jong, J. de, *Een deftig bestaan. Het dagelijks leven van regenten in de 17e en 18e eeuw*, Kosmos, 1987.

Kooijmans, Luuc, *Vriendschap en de kunst van het overleven in de 17e en 18e eeuw*, Bert Bakker, Amsterdam, 1997.

Luttervelt, R. van, *De buitenplaatsen aan de Vecht*, Lochem, 1948.

Mulder, R. Herfsttij der buitenplaatsen, in: *Jaarboekje 2006 van het Oudheidkundig Genootschap Nifterlake*, pp. 39-55.

Munnig Smidt, E. en A.J.M. Lisman, *Plaatsen aan de Vecht en de Angstel. Historische beschrijvingen en afbeeldingen van kastelen, buitenplaatsen, stads- en dorpsgezichten aan de Vecht en de Angstel van Zuilen tot Muiden*, Canaletto, Alphen aan de Rijn, 1997.

Ottenheim, Koen, *Philips Vingboons. 1607 - 1678 Architect*, De Walburg Pers, Zutphen, 1989.

Zeilmaker, M., *Buitenplaatsen in Utrecht*, Uitg. Matijs, Utrecht, 2004.

Zwart, A. de, i.s.m. H. van Bemmelen, Kaarte van Goudesteyn en Silversteyn, in: *Periodiek van de Historische Kring Maarssen*, 35e jaargang, no.1, feb. 2008.

Met dank aan de overige leden van de tentoonstellingswerkgroep: Carla de Vries, Hans van Bemmelen, Jaap Kottman, Hélène Rijsterborgh, Nel van Haaften, Bridgina van Elk, Els Sonneveld, Cora Rooker.

Museum Maarssen is gevestigd in het park van Goudestein, Diependaalsedijk 19b.

0346.554440/06-20487677 [www.museummaarssen.nl](http://www.museummaarssen.nl)  
Openingstijden: woensdag, zaterdag en zondag van 13.00 tot 16.00 uur.



# Speeltuinverenigingen in het midden van de jaren '50

## deel 1

### Inleiding

In de naoorlogse jaren is er in Maarssen in toenemende mate aandacht besteed aan de zorg voor een goede vrijetijdsbesteding, speciaal voor de jeugd. Al spoedig werd daartoe de stichting Jeugdappèl opgericht. Het was een overkoepelende organisatie van ruim 40 verenigingen in Maarssen. Waar nodig ontving de stichting financiële steun van de gemeente in de vorm van subsidie. Het bestuur van de stichting bestond uit kundige en actieve leden. Jeugdappèl heeft in het midden van de vijftiger jaren onder meer het initiatief genomen en leiding gegeven bij de oprichting van drie speeltuinverenigingen in Maarssen. Hierna en in de volgende twee periodieken wordt in drie korte bijdragen de beginperiode van de drie verenigingen beschreven.

### Het eerste jaar - Speeltuin Schilderskwartier

In de raadsvergadering van 30 juni 1955 werd besloten twee naast elkaar gelegen percelen grond in Het Schilderskwartier uit het gemeentelijk grondbedrijf te nemen en te verhuren aan de

stichting Jeugdappèl, onder meer met de bedoeling dat daar een speeltuin ingericht zou worden. Het huurbedrag werd vervolgens weer aan Jeugdappèl vergoed door een gemeentelijke subsidie. Daarnaast werd een bedrag van f 8.000,- toegezegd voor de inrichting van de speeltuin. Het was niet de bedoeling dat Jeugdappèl zelf de speeltuin ging exploiteren. De stichting had vooral een stimulerende rol bij allerlei activiteiten. Zij zorgde er in dit geval voor dat er op 18 april 1955 een speeltuinvereniging Schilderskwartier werd opgericht, zonder dat er nog iets van een speeltuin te zien was. Jeugdappèl stond de vereniging in de beginfase met geld en raad terzijde. De eerste voorzitter van de vereniging was de heer H. de Vor, die woonde in het Frans Halsplantsoen. Een vrij groot aantal leden meldde zich aan en betaalde contributie. Toen er half augustus 1955 nog niets te zien was van een speeltuin, ontstond er enige onrust in de Schildersbuurt. Toch was het bestuur actief met de voorbereiding bezig. Advies werd gevraagd aan de Nederlandse Unie van Speeltuin Organisaties. Maar de werkelijke

*Afb. 1 Mevrouw De Ruiter ontvangt bloemen van Nellie Snel. Degene die haar assisteert is waarschijnlijk haar moeder, het bestuurslid mevrouw A. Snel. Op de achtergrond v.l.n.r. de heer Zantinga, raadslid, persoon onbekend, persoon onbekend, de heer W.C. van Hoorn, bestuurslid Jeugdappèl, de heer H.J. de Ruiter, burgemeester en de heer H. de Vor, voorzitter van de speeltuinvereniging.*







Afb. 2 Voorzitter De Vor spreekt het welkomstwoord. Links de heer W.C. van Hoorn.

inrichting moest wachten omdat de gemeentelijke subsidie nog door Gedeputeerde Staten moest worden goedgekeurd. En dus kon Jeugdappèl het toegezegde bedrag voor de inrichting niet doorsluizen naar de vereniging. In augustus werd wel begonnen met het plaatsen van een afrastering van het terrein. Aannemer Van Vredendaal voerde dat werk uit voor f 2.382,-.<sup>1)</sup> Hoewel begin oktober nog steeds op het subsidiebedrag werd gewacht, kondigde voorzitter De Vor aan dat het hek half oktober voor het eerst open kon.<sup>2)</sup> Dat was te danken aan een bestuurslid en enkele leden die al hun vrije tijd hadden besteed aan het maken van schommels, wippen enz. Ze waren daartoe in staat door de gratis beschikbaarstelling van werkruimte door de directie van Van der Lingens Transport-werktuigenfabriek.<sup>3)</sup> En zo kon, nog wel onvolledig ingericht, op zaterdag 15 oktober om drie uur onofficieel de speeltuin geopend worden. Zonder muziek, zonder toespraken, zonder feest.<sup>4)</sup> De officiële opening werd verschoven naar het voorjaar



Afb. 3 Het Maarssens Fanfarekorps, voorop de tamboers. Het zal één van de laatste optredens geweest zijn van het corps zonder uniformen, want 7 juli 1956 was het 's avonds feest in Maarssen omdat het corps sinds de oprichting in 1902 de eerste mars door het dorp maakte in uniform.

van 1956 tot het moment dat de volledige inrichting gereed zou zijn. Wel werd er half oktober al onderhandeld met de heer A. van Luijn om als speeltuinleider te functioneren. Hij zou waken over de kinderen en de speeltuin. De openingstijden waren op hele schooldagen vanaf half vier en op woensdag en zaterdag vanaf twee uur.

Wat er precies aan de hand geweest is wordt niet duidelijk, maar in de raadsvergadering van 7 februari 1956 werd teleurgesteld geconstateerd dat G.S. nog altijd geen goedkeuring hadden gegeven voor de subsidie. Bijna een jaar na de oprichting vond op dinsdag 6 maart 1956 in opgewekte stemming de eerste jaarvergadering plaats in Café Huibers.<sup>5)</sup> Het ledental was gegroeid tot 220, ook waren er 12

donateurs. Voorzitter De Vor dankte de heer W. van der Lingen, directeur van de Transportwerktuigen-fabriek, voor zijn medewerking. Hij deelde verder mee dat er nog steeds op de subsidie gewacht werd, waardoor een draaimolen en een grote glijbaan nog niet aangeschaft konden worden. Wel zou spoedig begonnen worden met het egaliseren van de rest van het terrein. Men dacht erover het gebied te scheiden in een speel- en sportgedeelte. Door de bemiddeling van Jeugdappèl was veel bereikt, aldus de heer De Vor. De verenigingsfinanciën waren bij mevrouw J. de Bruin in goede handen. De secretaris, de heer A.P. Sijens, maakte onder meer melding van onderhandelingen met de heer A. van Luijn over zijn eventuele aanstelling als jeugdleider. De bestuursverkiezing resulteerde in de herverkiezing van de heer H. de Vor (als voorzitter) en de dames A. Snel en J. de Bruin. In een drietal vacatures, ontstaan door het zich niet herkiesbaar stellen van de heren A. Bakker, J. Roseboom en A.P. Sijens, werd voorzien door de verkiezing van de heren J. de Leij, A. van der Pol en A. Stoker.

In de raadsvergadering van 27 maart 1956 verstrekte de gemeente een aanvullende subsidie van f 555,- ten behoeve van de aanleg van sanitair in de speeltuin. Het benodigde graafwerk werd door leden verricht waardoor de inrichtingskosten vrij laag bleven. In dezelfde vergadering werd bekend dat de op 30 juni 1955 toegestane subsidie van

f 8.000,- aan de stichting Jeugdappèl voor de inrichting van de speeltuin eindelijk de goedkeuring van G.S. had gekregen en daarmee kwam de datum van de officiële opening in zicht.

### De officiële opening

Aankankelijk was het de bedoeling dat de officiële opening op donderdag 10 mei zou plaatsvinden. Maar de aanleg van de sanitaire voorziening en de verzorging van het terrein vroegen meer tijd. Waarschijnlijk heeft het feest plaatsgevonden op 17 mei 1956.

De speeltuin bood met een oppervlakte van ruim 3.000 m<sup>2</sup> plaats genoeg voor de ongeveer 600 kinderen van de 230 aangesloten gezinnen. Er waren vier grote en zes kleinere schommels, zes wippen, een draaimolen met 24 zitplaatsen, alles in frisse kleuren geschilderd; een grote glijbaan en klimrek zouden begin juni arriveren. De afgesloten zandhoek voor de kleuters met twee banken voor ouders was een waarborg voor rustig spel van deze leeftijdsgroep. Een gedeelte van het terrein, bestemd als sportterrein, was nog afgesloten.

Nadat de zesjarige Nellie Snel aan de echtgenote van burgemeester De Ruiter een fraai bloemstuk had aangeboden, sprak voorzitter H. de Vor een welkomstwoord, in aanwezigheid van B & W, het bestuur van Jeugdappèl, een groot aantal genodigden en belangstellenden en een grote schare

kinderen. Onder meer bracht hij dank aan het gemeentebestuur voor de belangrijke financiële steun, aan de stichting Jeugdappèl voor de goede bemiddeling en nogmaals aan de heer W. van der Lingen, in wiens fabriek vele plannen gestalte kregen.



*Afb. 4 De draaimolen met 24 zitplaatsen op de dag van de opening. (De schrijver van dit stuk vraagt hulp bij het vinden van de namen).*



Burgemeester De Ruiter zei dat een goed geoutilleerde en goed geleide speeltuin winst brengt voor het geluk van het kind en ook vermindering van de baldadigheid in de hand werkt. Volgens sprak de heer Brunings namens de Unie van Speeltuin Organisaties. Hij bood een balspel aan. De voorzitter van Jeugdappèl, ir. J.J. Hendriks, wees op het belang dat de ouders zelf dit werk zouden onderhouden en vervolmaken. Hij sprak het vertrouwen uit dat de in Het Schilderskwartier bestaande vereniging Jeugdgemeente,<sup>6)</sup> die onder leiding van volwassenen veel lofw aardig werk deed, eens met de speeltuinvereniging één organisatie zou vormen. Namens de jeugdgemeente verklaarde de heer F. Stoopman zich bereid tot een prettige samenwerking. Daarna overhandigde Nellie Snel de sleutel aan burgemeester De Ruiter die de opening verrichtte. Terwijl het Maarssens Fanfarekorps en het tamboerkorps vrolijke muziek speelden, werd een rondgang over het onder meer met veel vlaggetjes versierde terrein gemaakt. Door goede samenwerking van gemeente, Jeugdappèl en de speeltuinvereniging was iets bijzonders tot stand gekomen voor Het Schilderskwartier en dat stemde tot vrolijkheid. Kennelijk waren de onderhandelingen met de heer Van Luijn mislukt, want op deze openingsdag werd bekendgemaakt dat de heer Bloemen-

*Afb. 5 Bestuurslid A. Stoker houdt toezicht.*



daal als bewaker zou optreden. Vanuit het gerieflijke huisje bij de speeltuin ging hij toezicht houden op werkdagen van 9.00 tot 20.00 uur en op zaterdag van 9.00 tot 18.00 uur.

Op zaterdagmiddag 1 september 1956 werd het tot dan toe niet gebruikte sportterrein opgesteld, omdat toen de grasmat zodanig was dat er op gespeeld kon worden, maar het voetballen erop moest nog even wachten. Deze openstelling vond plaats ter gelegenheid van onderlinge wedstrijden voor kinderen en bestuursleden van de drie Maarssense speeltuinverenigingen.

Arie de Zwart

### Noten:

1) Bij de aanbesteding schreven zo ongeveer alle toenmalige aannemers van Maarssen in, zoals J.M. Brinkhof, R. van Fulpen en zn., firma De Heul en Oostenbrugge, G. de Heul, W. Wiegeraad. Aannemer Van Vredendaal was de laagste inschrijver.

2) Deze openstelling, vóórdat de speeltuin volledig was ingericht, was vooral bedoeld om de terugloop in het ledental te stoppen en juist de groei te bevorderen.

3) De fabriek was gevestigd in het uit 1900 stammende gebouw van de voormalige elektriciteitsfabriek (centrale) van Wolff naast het huis Overkerck aan de Zandweg, op de plaats waar nu een appartementengebouw staat.

4) Wel was de stichting Jeugdappèl vertegenwoordigd door de heren R. de Boer en C. Jonker.

5) Café hoek Nassaustraart - Rembrandtsingel.

6) Een groep jongeren met een eigen gebouwtje in Het Schilderskwartier (Jeugdgemeentehuis), die activiteiten bedacht voor de jeugd en hielp bij het goed laten verlopen ervan. De jeugdgemeente werd geadviseerd door een aantal volwassenen.

# Maarssens monumentenbeleid schiet ernstig tekort

Op onze ledenvergadering, eind februari van dit jaar, werd door de leden verontrust gereageerd op de gang van zaken rond de zorg voor monumenten vanuit de gemeente. Doede de Jong, bij iedereen bekend als de vakbekwame en diplomatieke beleidsambtenaar voor monumenten, gaat weg.

Wij bedanken hem vanaf deze plek voor zijn inzet en wensen hem het allerbeste.

Zijn opvolging is niet goed geregeld: noch in menskracht, noch in deskundigheid.

Intussen is ook de Maarssense Monumentencommissie opgeheven, voor een gemeente met meer dan 200 monumenten een schande.

De gevolgen laten zich raden. Om met een detail te beginnen: op onze brief van 6 maart 2007, over het hek van Raadhoven, hebben we nooit antwoord gehad (behalve een bericht van ontvangst). Bij de gemeente schijnt men nog wel bezig te zijn met het hek en de mogelijkheid van een openbare doorgang. Pure tijdverspilling, het hek is particulier eigendom. Ook als monument moet het hek gewoon blijven zoals het is.

Een ander voorbeeld. Er is een lijst met mogelijke gemeentelijke monumenten. Er is gewerkt aan een uitbreiding van de bestaande lijst, er zijn al de nodige voorbereidingen getroffen. Nu ligt de zaak al weer geruime tijd op zijn gat, populair gezegd. Eigenaren en aannemers besteden veel tijd, geld en moeite aan het in stand houden van de Maarssense monumenten. De meesten zijn daarbij vol-

strekt te goeder trouw. Maar dikwijls ontbreekt het aan de nodige kennis op monumentengebied om vergissingen te voorkomen. De gemeente Utrecht heeft een grote afdeling bouwhistorie. Wat doet Maarssen? Men staat met de mond vol tanden!

We hebben het maar niet over degenen die niet te goeder trouw zijn als ze met hun monumentale eigendom bezig zijn. Bij de gemeente ontbreekt tijd en deskundigheid om op te treden tegen onverantwoorde afbraak, foute reconstructies en zelfs illegale bouw.

Vandaar dat het bestuur van de Historische Kring Maarssen door middel van een open brief aan het gemeentebestuur aandacht heeft gevraagd voor bovenstaande problemen. Via de plaatselijke pers zult u ervan gehoord hebben. De voorbereidingstijd van een tijdschrift als de periodiek van de Historische Kring laat niet toe dat wij u hier op tijd informeren over de ontwikkelingen. Via de bekende plaatselijke weekbladen proberen we u op de hoogte te houden.

In diverse gemeenten bestaan werkgroepen die het gemeentelijk monumentenbeleid kritisch volgen. De Historische Kring overweegt om iets dergelijks in Maarssen op te zetten. Hebt u hiervoor belangstelling of wilt u informatie, neem dan contact op met iemand van het bestuur (zie in colofon).

Benno Visschedijk

---

## Uit de oude schoenendoos (nr. 35)

### R.K. Jongensschool 1951

Het schoolgebouw, de R.K. jongensschool van Maarssen, waar deze 25 jongens en hun meester voor de toegangsdeur zijn gefotografeerd, bestaat en dat is eigenlijk wel een wonder, nog steeds. Tegenwoordig ligt het pand, al vele jaren geen

school meer, aan het Nassauplein en is er o.a. de kringloopwinkel in gehuisvest. Toen in juli 1951 deze schoolfoto werd gemaakt, kon je alleen bij het gebouw en bijbehorende schoolplein komen via een smalle ingang, met houten deurtje, naast

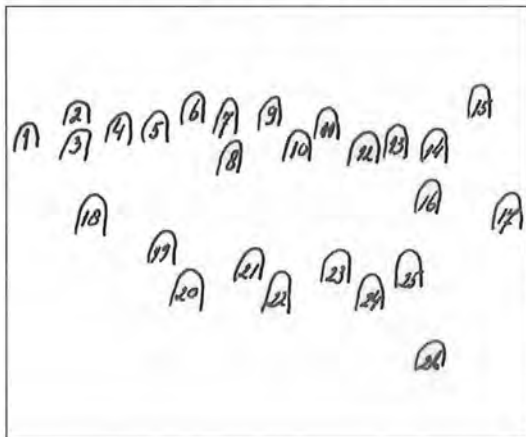


een woonhuis aan de Nassaustraat. Dat was zo ongeveer op de plek waar we nu bij de firma Elektron naar binnen kunnen gaan om een TV of wasmachine te kopen. Met dank aan Ad Smorenburg, die ook zo vriendelijk was de foto beschikbaar te stellen, kan ik de namen van de meeste jongens van de zesde en zevende klas aan u doorgeven. Velen van hen, inmiddels meestal gepensioneerd en soms opa van een of meerdere kleinkinderen, wonen nog steeds in hun geboortedorp en er zijn er zelfs bij die regelmatig de avonden van de Historische Kring Maarssen bezoeken. Mocht iemand een ontbrekende naam (namen) of betere schrijfwijze weten, dan horen we dat weer graag. Zoals gebruikelijk kreeg iedereen weer een nummertje, hetgeen het zoeken vergemakkelijkt. Zo heeft meester Aschmann nr. 15 en zijn de jongens, op volgorde vanaf nr. 1) Gijs de Goeij, 2) onbekend, 3) Frans Walgering, 4) ? Verdam, 5) Adriaan van Hattum, 6) Piet van Putten, 7) onbekend, 8) Jan van Rooijen, 9) Dolf van Putten, 10) Wim Klever, 11) Wim Michies, 12) onbekend, 13) Henk Ruys, 14) Arie van Putten, 16) Frans Janssen, 17) Cor van der Horst, 18) Gijs van den Hoven, 19) Leo

van Weerden, 20) Ad Smorenburg, 21) onbekend, 22) Hans Radings, 23) Wout Achterberg, 24) Cees Dijkers ??, 25) Ben van Luyn, 26) onbekend.

Heeft u op- of aanmerkingen naar aanleiding van deze rubriek of misschien zelf een voor publicatie geschikte foto, dan wordt u vriendelijk verzocht dit schriftelijk of telefonisch door te geven aan:

J.H. Sagel, Van Lingelaan 85, 3602 PB Maarssen, tel: 561457, e-mail: J.H.Sagel @ kpnplanet.nl



*Over historie gesproken*

*Het Olde Regthuys*

*sinds 1657*



*Eten, drinken*

*Leuk eten? Leuk eeten?*

*[www.hetolderegthuys.nl](http://www.hetolderegthuys.nl)*

Het Olde Regthuys, Laan van Niftarlake 101  
3612 BP Tienhoven, Telefoon 0846 - 23 13 82

# TOPKLASSE



**SIERO SCHILDERS**  
Nassastraat 71 Maarssen Tel. 562310

## PYGMALION BEELDENDE KUNST

**Nederlandse schilderkunst en grafiek van eind 19de eeuw  
& beeldhouwkunst van midden 20ste eeuw**



**Grote collectie Vechtschilders met werken van**  
P.J. Lutgers, Nicolaas Bastert, Fred. Van Rossum du Chattel,  
Willem van Leusden e.v.a.

**Tevens bijzondere boeken over de Vechtstreek o.a.**  
S. Stopendael "De Vechtstroom, Van Utrecht tot Muiden,  
verheerlijkt door honderd gezichten" (1790),  
P.J. Lutgers, "Gezigten aan de rivier de Vecht" (1836)

Open: tijdens tentoonstellingen vrij. t/m zo.-13 tot 17 uur & op afspraak  
Langegracht 44 - 3601 AJ Maarssen Tel: 0346-556736 Jaap.Versteegh@Pygmalion-art.com  
[www.pygmalion-art.com](http://www.pygmalion-art.com)





**TWEEWIELER-SPECIALIST**

**DE HAAN**

**VERKOOP EN REPARATIE TWEEWIELERS**

**ONDERDELEN EN ACCESSOIRES.**

**EIGEN REPARATIE-AFDELING**

**OPEN MA/T/M VRIJ 8.00-12.30 / 13.30 - 18.00**

**VRIJDAG AVOND 19.00/21.00**

**ZATERDAG 8.00-16.30**

**WOENSDAG GESLOTEN.**

**NASSAUSTRAT 105  
3601 BD MAARSSSEN  
0346-561615**



Nassaustraat 14  
3601 BG Maarssen  
t 0346 - 58 50 30  
f 0346 - 58 50 40  
e [ritter@era.nl](mailto:ritter@era.nl)

[www.eraritter.nl](http://www.eraritter.nl)



Erwin Ritter en Annemarie Ritter-van Duuren



• aankoop • verkoop • verhuur • taxaties • hypotheek